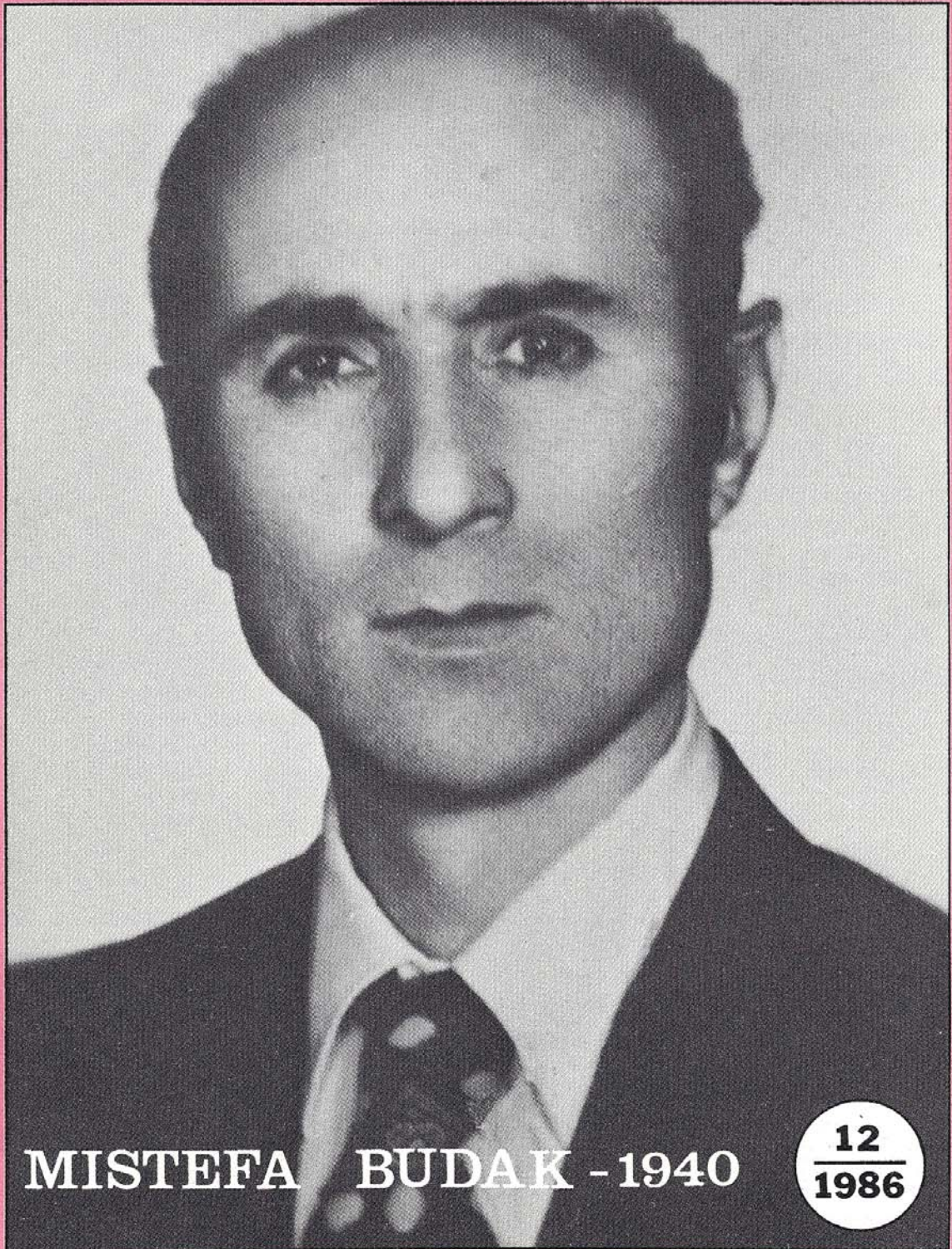

OROJANÛ

kovara huneri çandi û edebi

MISTEFA BUDAK - 1940

12
1986

NAVEROK

Jı Xwendevanan	3
Cıvin Jı Bo Şehidên Kurdistan	4
Hevrê Apê Selim Jiyana Xwe Bo Azadi û Sosyalizmê Da	5
Çend Gotın lı Ser Weşanên Periyodik û Rola Kovara Roja Nû	7
Azadixwazên Cihanê Binyamin Moloise Jı Bir Nakın	13
Newroz	16
Kê Mehmût Perwer Kuşt	18
Ragırtın	21
Beşdarbûna Çend Kurdan Dı Kongra PYKS' Da	25
Pirê û Mamê Rovi	26
Tiyatroke Muziçal	28
Kuştına Olof Palme	29
Jı Nav Weşanên Nû	30

Sal: 7
Hejmar: 55

XWEDI : KOMKAR - Swêd
BERPIRSİYAR : Şeroyc BOTAN
NAVNİŞAN : Döbelnsgatan 16 B
113 58 STOCKHOLM
TELEFON : 08 / 32 82 51
HESAP NO : PG. 458980 - 0

UTGIVARE : Svensk-Kurdiska
Arbetar Föreningen
ANSVARIG UTGIVARE : Ş. BOTAN
ADRESS : Döbelnsgatan 16 B
113 58 STOCKHOLM
TELEFON : 08 / 32 82 51
PG : 458980 - 0

HEVALNO !

Komela "Ji Bo Mafên Mirovi û Yekiti, Ji bo Rîzgariya Gelan" li Yuwnan, ji bo alikariya "Dengê Radyoya Kurdistan" kampanyeke bexşîşan vekur. Ji ber vekirina vê kampanyeyê wusan ji belavokek hate weşandin. Dî belavokê da hatiye diyar kirin, weki "Koka Kurdan diçe diğhêje Kardukan. Dî pirtuka nîwîskarê Yuwnan Kesnefon'da (Paştahatîna Deh Hezaran) li ser Kardukan hatiye nîwisandin, ewana bî serbest jiyîne, niha jî ketîne bin nîrê hêzên kolonyalist". Dî dawîya belavokê de alikari û piştgirtin ji bo gelê Kurd tê hêvîkirin.

Ji aliyê din me nîwisara bî navê "Şer Lî Dîji Terorizmê û Seroktiya Tevgerê" ya ku di nav rûpelên kovara Riya Azadi da hatibû nîwisandin (hejmar 41) me wergerande bî zîmanê Yuwnani. Me nîwisar, jî hemû rojname, kovar, rêxistinên pêşveru ra şand. Vê yekê gelekî bala yuwnanan kîşande ser xwe.

Ji aliyê din, me broşûra li ser Kemalîzmê, "Kulîlkên Kurdistanê", "Demokrasi an jî Faşîzma Rû bî Xêlî" û "Prosesên Perwerdegariyê Lî Kurdistanê" wergerandine bî zîmanê yuwnani, em niha bî çapa wan va mijûl dibîn, em bawer dikin ewê di nav meha Nisanê da biğhêje "Şevên KOMKAR" ê yên ku wê li vir bîn çêkîrin.

Bî Sîlavên Şoreşgerî

C. Xebat

Yuwnan

JI BO KOVARA "ROJA NÛ"

Em beri hemû tîştan sîlavên xwe yên germin û şoreşgerî pêşkêşî we hevalên hêja dikin.

Daxwaza me xebat û pêşketîna kovara Roja Nû ye.

Em hemû dîzanin ku iro we bî rasti barekî giranbîha daye ser milên xwe. Lê belê ev karekî bî hêsan nîne. Wexta Roja Nû gihiştê destê me em gelek kêfxweş û dilşad bûn. Dî rewşa iroyin da dijmin, gel û niştîmanê me bî dirîndeyî û hovîtî dîşêline. Ew naxwazîn em hebîn û di nav jî-yaneke azad da serbest bijîn, her wîsan jî hemû şoreşvan û niştîmanperwerên Kurd pêwîstê hevkarîya kovara Roja Nû bîkî, dest bîdî hev wek kulmekê pêştê herin.

Tenê em bî vî cureyî dikarin ronahîya lî ser gelê xwe bîparêzîn. Napolyon rast gotîye: "Ez jî hezar tang û hezar leşkeran natîrsim, lê gotareke rojnaman mîn ditîrsîne."

Ez hêvidarim, her wext Roja Nû biğhêje destê me, em pê ronahîya Roja Nû gulên çanda xwe av bîdî, mezî û geştîr bîkî.

Mîrî û neman jî bo hemû dijminên gelên bîndest.

Newroz

Şerkarekî Riya Azadi Jî
Kurdîstana Iranê

HEVALÊN HÊJA

Pîştî gelek sîlavan, ez şadiya we hemûyan dîxwazim. Bîrayên berêz, xeber hate Kurdîstanê wekî zanayê mezînan Qanadê Kurdo çûye ser heqîya xwe.

Ez jî ber vî derdê giran we hemû hevalan

ra serxweşiyê dîxwazim. Ez lî gel we hemû hevalan û malbata wî xwe hevderd dîzanim. Bê guman Qanadê Kurdo, Cîgerxwîn û Yılmaz Gûney nemîrîna û namîrîna jî.

Ahmet ŞERÎFÎ
Kurdîstana Iran

CIVÎN JI BO BİRANINA ŞEHİDÊN KURDİSTAN

Roja 30.3.1986'an da Komela Karkerên Kurdistan Lî Swêd (KOMKAR-Swêd) civînek bî navê "Biranina Şehîdên Kurdistanê" pêkani.

Dî vê civîné da Qadi Mihemed, Apê Selim, Metin Aksoy, Mustefa Çamlıbel, Yılmaz Demir û hevalên dîn hatin biranin. Diwarên salona civîné bî şiklên hemî hevalan û bî alame ya rengin va hatibû xemilandin. Civin jî aliyê koroya komelê bî merşa netewî "Ey Raqîp" va hate vekirin, piştî vê yekê serokê komelê bî axaftinekê va pêwistiya biranina şehîdan anî zîman û bî deqek rawestandî Apê Selim tevî şehîdên dîn yê Kurdistanê hatin biranin. Piştî axaftina serokê komelê û rawestandî, Sekreterê Gîştî ya Partiya Sosyalîst a Kurdistanê Tirkîyê (PSKT) hevrê Kemal BURKAY, axaftinek lî ser biranina şehîdan û pêwistiya kar û xebatên nav welat û dervayî welat ber çav kir. Paşê hevalek lî ser jîyan û tekoşîna Qadi Mihemed deng kir. Û hevalek dîn jî lî ser jîyan û tekoşîna Apê Selim dîr û dirêj deng kir. Dî dawiyê da hevalek bî awakî tevayî lî ser jîyan û tekoşîna şehîdên Kurdistanê yê wek Mustefa Çamlıbel, Metin Aksoy, Yılmaz Demir û hwd., ku çî bî destê hêzên tari û polêsan dî êşkenceya da hatine şehîdkirin, deng kir û dî navbera her axaftinekê da çend helbest hatin xwendin.

Dî dawîya civîné da merşa "Ey Şehîdan" hat xwendin û civin bî vî tehri xelas bû.

Hevrê APÊ SELİM Jiyana Xwe Bo Azadi û Sosyalizmê Da

ŞEMDİN

Endamê Komita Merkezi yê Partiya Sosyalist a Kurdistanê Tirkîyê (PSKT), hevrê Mistefa Budak beri du sala çû ser heqîya xwe. Lê, ew bî bir û baweriyên xwe va nemır, ew bî ramanên xwe va iro rê nişani me dide.

Mistefa Budak (Apê Selim), dî sala 1940'an da lî bajarê Dersimê jî diya xwe bûye. Dî nav wan salan da, ev hêla Kurdistanê hatibû talankirin, şewitandin, jî van malên şewiti hên du jê hildikişîyan, jî birinan xûn dîheriki dîçû.

Zaroktiya wi dî nav van lorik û serpêhatîyan da derbaz dîbû. Ew zarokê gundiki belengaz bû, jî ber vê yekê jî, wi jiyaneke belengaz û perişan derbaz kîr. Dî her merhela jiyîna xwe da wi, ev problem tîm û tîm lî pêşîya xwe dit. Rojekê lî gel hevalên xwe lî ser tîştan dîpeyivî, jî cîxara xwe hulmeke kûr kîşand û dest bî serboriyekê kîr: "Rojekê dî lisê da mamoste pîrseke matematikê jî me pîrsî. Mîm bersiva wê zanîbû, lê jî ber ku şalê mîm dirîyabû, mîm fedi kîr. Mîm nexwest ku hevalên mîm lî ser mîm bikenîm". Wi disa dîgot: "Ez jî diya xwe fêr bûm weki em Kurd'îm. Jî ber ku diya mîm tîrkî nîzanîbû. Vê yekê ez gelekî fîkîrandîm. Salên hatî da ez xweş pê hesiyam ku

em ne tîrk'îm".

Hevrê Mistefa cîwaniya xwe da hertîm jî nêrinên çep ra vekîrî bû. Ew hoy û mercên ew dî nav da mezîm bûbû û hîm mercên der gîhiştîna wi da bûbûn bîngeh. Pîştî guhîrandîna sala 1960 dî nav xwendekarên Tirkîyê da baweriyên çep lî lez belav dîbûn. Vê yekê lî ser wi jî tesîr kîr. Dî wê demê Apê Selim dî Zanîngeha Enqerê da beşa Zîmanê Rûsî dîxwand.

Çawa tekoşîna Kurdistanê Iraq, wusan jî ew meşînen (Xwepêşanên 1967) lî wê dewrê lî Kurdistanê çê dîbûn û hîm faktorên dîm, lî ser welatparêzî û tekoşerîya wi tesîreke mezîm nişan dan.

Dî dawiyê da wi lî bajarê Edenê mamostetî dîkîr. Sala 1980, 21 Adarê gelê me û hevalbendên PSKT'yê tîrên kolonyalîstan kîşandîm ser xwe. Dîjîmîm bî hovîti êriş kîr. Gelek kesên bê guneh hatîm gîrtîm. Hîm kesan dest jî xebatê berda, pûç bûn. Hîm kesan birînen kûr gîrtîm. Gelek heval ketîme destê dîjîmîm, jî wana Metîm û Yîlmaz jî ber lêdan û îşkencên dîjîmîm dî zîndanê da hatîm kuştîm. Dîjîmîm bî xof û xwedî fîrsed bû.

Jî ber ku em birînen xwe bîkewînin, nehêlîm zêde xûnê wundakîm, heval û dîlxwazê xwe jî êrişên dîjîmîm bî-

parêzın, xwe paşvekişandın, dı vê demê da pêwist bibû.

Hevrê Mistefa, dı vê êrişa dijmin da hate aşkîrekîrîn û hêzên zordest lê gerîyan. Mistefê dev jî karê xwe berda û kete nava xebata veşarti. Êdi ew Apê Selim bû.

Pîştî ku 12 Îlonê da cunta faşîst a leşkerî hate ser hukûm, karên siyasi çetintir û girîngtir bibûn.

Dı wan rojên mij û duman da Apê Selim xebatek girîng hîldabû ser milê xwe. Lê ew bî camêrî xebitî û gelek heval jî ber lepê faşîzmê xîlaskîrîn. Ew bî neçarî derbazî derwayî welat bûn.

Pîştî ra ew jî jî welatê xwe derket. Partiyê cara duwem bû ku lî Kurdistan'a Îranê da berpîrsiyarî dîda wî.

Ew lî Kurdistan'a Îranê nêzîkî du sala ma. Bî tevî hevalên xwe, jî gelê me yê şerkar ra piştgirtîyeke xurt nişan dan. Jî alîkî da gule lî dijmin barandî, jî aliyê dîn da bax û baxçe serastkîrîn. Bî kurtayî kitêb, tîfîng û bêr bî hostatî şuxulandî. Numuna kolhozekê pêk anî.

Lê pîr mîxabîn ku nexweşînek bê derman Apê Selim girt. Jî ber vê yekê hate Stockholmê. Çî çare ku tu rîyeke xîlasbûnê jêra tune bû.

Apê Selim giraniya nexweşîya xwe dîzanîbû, lê disa jî bî xurtî berxwe da. Yek gotîneke bê hêvî negot û tu caran xwe lî ber mîrînê sist nekîr. Ber mîrînê da jî numûneke berxwedanê da xuyakîrîn. Dı dawiyê bî ket.30'ê meha Adarê rojên bîharê ku kulîlkê çîyan lî ber ba û baranê serî radîkîrîn, agirê newrozê şerê gelê me lî hember faşîzmê germ dîkîr, Apê Selim jî nava

me barkîr û çû dîlovaniya xwe.

Apê Selim emîrkî kî, nivemîr jîya. Lê belê bî şîklîkî bî rûmet û serbîlînd. Zarok û hevrên xwe ra mirateke baş hişt. Tîştê ku dîkeve ser me fînda azadiyê zêtir pêşvabîrîn e.

Apê Selim şertên dijwar da hatîbû pijandî. Mêrxas, egîr û serwest bû. Dîvê ew nava şer da, rojên xeter û teng da bîhata naskîrîn.

Dı rojên teng da nebez bû, destê ku dîgîrt bernedîda. Nedîxwest ku jî eniyê qul vebîbe, hevalê bal wî paştî bîmine. Partî û pêşengîya wê ra bawerîya wî xurt bû. Tu west nehejîya, kesên westiyayî ra nebû heval. Meriv baş nasdîkîr, nedîxapîya, fedekarî û dîlgermîya wî jî bo dostan bê sinor bû.

Jîyanî wî gelek hêsa û sade bû, nêzîkî gel bû, tenê tîştîkî kimet nedîdayê, ew jî pere û pul bû. Lî hember heval û zarokên xwe nefîs piçûk û dîlgerm bû. Lê lî hember dijmin bê tîrs û serhîşk bû.

Mîlîtan bû, merivekî xebatê û tevgerê bû. Wî bawerîya xwe bî sosyalîzm anî bû. Jî bo Kurdistanê azad û sosyalîst bêwestan xebitî, canê xwe jî dî vê rê da da. Bî kurtayî ew şoreşgerêkî numûne bû.

Apê Selim tu gora xwe da rehet razê. Hezaran Apê Selim wê lî pey te bîmeşî. Şîk tune ku ewê welatê me azad kî û şehîdên Kurdistanê tîm û tîm wê bir bînin.

HEVRÊ MISTEFA BUDAK DI DIL

Û ŞERÊ ME DA WÊ BIJÎ....

Çend Gotin Lı Ser Weşanên Periyodik

û

Rola Kovara ROJA NÛ

Çawa tê zanin, di roja 22.4.1898'an da Rojname Kurdi ya pêşin "KURDISTAN" hate weşandin. Ev roja navdar di nav Kurdan da wek "Cejna Rojnamavaniya Kurdi" tê pirozkirin. Ev lêgerina bi vê munasebetê va hatiye amadekirin.

ROJA NÛ

Paşi derketina rojname Kurdi ya yekemin (Kurdistan 1898-Kahire) gelek rojname û kovarên Kurdi lı Kurdistanê û lı dervayi welat hatine çapkirinê. Jiyina hinekan dirêj ajotiyê. Dr. Kemal Fuat di sala 1972'an da hemû hejmarên vê rojname Kurdi ya yekemin wek kolleksiyonekê jı nûh va weşandiye û ew gi-handiye destê xwendevanan(1)

Lı ser diroka rojnamevaniya Kurdi heta niha çend xebatên zanisti jı aliye ronakbirên Kurd da hatine amadekirin, wek xebatên Maruf Xaznedar(2), Dr. Mustafa Resul (3), prof. Qanadê Kurdo(4) . Bı destê van xebatan gelek mirovên me û gelê me lı ser van weşanan bı firehi agahdar bûne.

Lı ser rewşa weşanên periyodik lı Tirkîyê, di sala 1981'an da A.A Guseynov xebateke fireh bı çaveki zanisti nivisi(5). Dema Guseynov lı ser rojnamevaniya Tirkîyê dinivise, wusan jı navê kovara Riya Azadi (Özgürlük Yolu) û Roja Welat dide û lı ser wan disekine.

Tenê sala 1984'an da lı Leningradê jı aliye sê xwendekarên ku lı wir rojnamevaniyê dixwinin, sê xebatên zanisti lı ser kovarên kurdi hatin amadekirin. Her xwendekareki bı çaveki zanisti ew analiz kirine, naveroka wan vekolandine û giringiya kovar û rojnameên kurdi raxistine meydanê. Ev hersê xebat jı aliye Seyxo Abdula Mecit(6), Leman İbrahim(7), û H. Hebeş(8) da hatine nivandinê. Ev hersê xebatên nûh jı nişani me di-

dın ku di rewşa iro da her kovar û rojnameke kurdi di her warê jiyinê da roleke bêhempa û bêbivan dilizin.

Kovar û Rojnameên Kurdi di jiyina xwe da zordesti, lêdan û êrişên mezın ditine. Jı ber vê yekê gelek caran hatine girtinê. Ew gelek caran bı dizi derketine, an jı cihê çapê guhartine. Di nav şerê germ û di nav dengê top-tivingan da jiyina xwe dane ajotinê û bûne per-baskê gel. Ev xusiyeta rojnamevaniya kurdi gelek giringe. Tenê rojname Riya Teze ya ku lı Sovyetê çap dibe, eva 56 sale bı serbesti û di nav mercên aza da jiyina xwe dajo. Heta niha 3850 hejmarên vê rojname derketine.

REWŞA WEŞANÊN PERİYODİK LI EWRÛPÊ:

İro rewşa kovar û rojnameên Kurdi lı Ewrûpê çine?, ew di çı rewşê da ne?, pirs û problemên wan çine? ew di gihêjine destê çend xwendevanan? di warê şêwe(tehr) û naverokê da giringiya wan çıye? tesira kesên nerojnamevan lı ser van weşanan çine, kadroyên niviskar di vi wari da çı rolan dilizin, wek van pirsan ser gelek pirsên mayin, heta niha ne civinek, ne nivisarek û ne jı beyanek derketiye. Herkes di tanga xwe da dıcedine weki tişteki çap bike û lê xweyi derkeve. Di warê bilindbûn û geşbûna tekoşina rızgariya neteweki da nêzıkbûn, yekiti û pevguhastina baweriyân, di her warê jiyinê da nejo, ew netew zû-zû nikare xwe jı belavbûnê xilaske.

Ev çend sale bî taybetî lî Ewrûpê lî ser çand, huner, edebiyat û jiyana politik gelek kovar û rojnamên kurdi tîn weşandin. Îro ev weşanên bî demi(periyodîk) dî warê pêşketîna Çanda Kurdi da roleke girîng, bêhempa dilizîn. Dî navbera gelek rêxistînan û xwendevanan da ev weşanên periyodîk bend û pêwendiyên jindar pêk tinin, dan û standinên pîralî dî navbera xwendevanan û van rêxistinanan da peyda dibin. Bî saya wan weşanan pevguhastîna baweriyên nû, danasîna efrandin û nivisarên nû bî lez, dî nav demekê da dîghêjine destê xwendevanan. Ev yeka îro dema em van weşanên periyodîk dînerin tenê jî bo hin weşanan derbaz dibe.

Hin kovar û rojnamên kurdi hene carîna bî periyodîk dernakevin. Misal kovareke pêwîste mehê carekê derkeve, tu lê dînerî 4 meh şunda derdikeve û 4 hejmar bî hevra derdikevin bo vê yekê jî pêwendiyên navbera xwendevan û van rêxistinanan da qels, xîzan û pûç dibin. Sedemên vê yekê pîrîn, wek tunebûna imkanên aborî, kêmbûna kadroyên rojnamevan, qelsbûna pêwendiyên, jarbûna hin rêxistinanan, wusan jî cihê van weşanan hin weşanên nûh tîn weşandin, nav tîn guhartin. Misal paşî sala 1975'an ev weşanên kurdi bî wan nawan va careke dîn nehatîne weşandin. Pale, Ronahi, Azadî, Rîzgariya Kurdistan, Riya Rast....

Îro dema em weşanên periyodîk raçav dîkin, em dibînin ku nêzkaya bîst weşanên periyodîk lî Ewrûpê çap dibin. Ev weşanên periyodîk carîna bî du zîmanan (wek kurdi-turki) weşanên bî du zîman tîn weşandin. Hinek carîna bî çend zaravayên kurdi nivisaran dîweşînin. Hinek bî wêne-sûret derdikevin, hinek bê wêne-sûret çap dibin. Hinek jî vana niv çandî û niv politik in, hinek jî seranser lî ser pîrsekê naverokê xwe pêk tinin. Wek van xîsîsiyetan, gelek xîsîsiyetên mayî jî mîrov dikare rêz bike. Lê tiştê jî bo hemûyan yekê, ew jî, navê van hemû weşanan bî Kurdi ne. Wek Riya Azadî, Dengê Komkar, Roja Nû, Armanc, Nîştîman, Kulîlk, Hêlin, Hêvî, Tekoşer, Berbang, Pale, Yekîtî, Dengê Yekîtîyê, Mirkut, Mamosteyê Kurdi, Îsot, Muzik û Huner, Mîzgin. Wek Svensk-Kurdisk Journal hin kovar û bulten jî bî zîmanî biyanî tîn weşandin.

Weşanên periyodîk dî bilîndbûna tekoşîna netewî da bî rastî roleke gelek mezîna dilîzîn, lî dîjî hêzên neyar çekeke bî xurt pêk tinin û paşê dibî malê gel, dibî definekê dî nav diroka çanda welatekî da.

Sala 1985'an lî Swêdê sê weşanên Kurdi yên kevn Jin (1918-1919), Ronahi (1942-1945) û Roja Nû (1943-1946) wek kolleksiyonan jî nûh va gîhiştîna destê xwendevanên Kurd. Bî çapbûna wan hersê efrandinan va mîrov tîdîghê wekî weşanên periyodîk neynikeke çand û jiyana netewekîne.

Lî Swêdê sala 1985'an da serhev sê kovarên pêkeniyê (Zengîl, Îsot, Mirkut) kurdi çap bûn. Jî bo tijîkirîna vê valahiyê bî rastî gelê me hewcedarî van weşanaye. Lê van hersê kovaran hêzên xwe bikirîna yek, naveroka xwe xurt û tijî bikîra, wê hin jî gelek baş bûbûya. Her weşaneke periyodîk berî derketîna xwe pêwîste, imkanên xwe, xwendevanên xwe û xweşbûna weşanê carke dîn berçav bike.

Hin kovar û rojnameyên Kurdi yên ku îro lî Ewrûpê derdikevin, dî warê şêwe (tehr) da bî gelek kêmasî, şaşî û xeletîyan va tijîne. Carîna kovarek an jî rojnamekê didî ber çavan, dî warê rastnivisandinê da, dî warê mîzanzajê (raxistîna nivisaran û ciwarkirîna wan) da, an jî dî warê şîkl û sûretan da, hîlbi-jartîna wan da gelek kêmasî çê dibîna û dîghêjine destê xwendevanan. Kovarek an jî rojnamek bî naveroka xwe va çîqas tîr û tijî be jî, wek bî xeletiyên şêweyî va derketîna jî derneketîna wan hin jî çêtîre.

Carîna hin nivîsar bî maşîne va tîn nivisandin, lê bî destan va, bî pênûsan va tîn serrastkirîna, eva tiştêki gelek ecêbe. An jî ew gotînen şaş hatîne nivisandin, mezînayî û piçûktîya tîpan, an jî stilên tîpan nadîna ber çavan, bî hin tîpên dîna va tîn serrastkirîna, ev jî xeletîke mezîne.

Gelek caran kulîkên tîpan wek(ê)nayê danîna, gelek caran misal Qanad dibe Oanat, wek van xeletiyên serrastkirîna gelek xeletiyên mayîna jî dî nivisaran da tîn xuyan.

Kovar û rojnameyên Kurdi pêwîste êdî xwe jî van şaşî û xeletîyan bîparêzîna. Misal carîna sûret, wêne çap dibîna, dî bîna wan da tiştêki nayê nivisandin, ew wêne an jî sûret dibe jêderxistînok.

Îro dema em gelek kovar û rojnamên Kurdi raçav dîkin, em dibînin ku carîna xeletî, şaşî û çewtîyên gramatikî dî nav tekstan da peyda dibîna. Jî alîkî da cîhnegirtîna hin pîr-sên rastnivisandîna zîmanê Kurdi, jî aliyê dîna da nezanebûna hin qaydên zîmanîna dibîna sedemên van şaşîyan. Em lî jêr lî ser van çend pîrsan dîsekîna.

1. Dı kurdi da hın nav hene, ji rengderan û ji navan, an ji, ji navan û ji lêkeran pêk hatine, dı kurdi da ev misalan pırın. Wek bilindbûna tekoşina me dijmin dırsine. Hın kes carna bı teheri xelet dırvısın wek bilind bûna tekoşina me dijmin dırsine. Dema kesek peyva "Bilind-bûn"ê dı dı ferhengê da bigere, ewê bıbine wek ev herdu peyv (bilind—bûn) bı hevra tèn nıvisandın û naveke, misaleki dın, ji ber hevdudıtına me ez gelek kêfxweş bım. Lı vıra hevdudıtın ji du peyva pêk hatiye û wek naveki tê hesabandın, pêwıste bı hevra bê nıvisandın.

2. Dema hın fêlên (lêker, verb) dı dema be-rê—buhırı da tèn xebıtandın, hın kes vê fêlê ji hev cuda dıkın, bı fêla "Bûn" va tevlihev dıkın. Misal "Kê Mem û Zin nıvisandi ye?", Pêwıste lı vıra hevra bê nıvisandın wek, Kê Mem û Zin nıvisandiye ?. Dema mırov fêla bûyınê dıde xebıtandın, mırov "ye" cuda dıkare bıvıse, wek "Ev Se (kuçık) ye". Lê lı jorê peyva nıvisandiye bı serê xwe formeke. Ji ber ku nêziki hevın, hın kes van herdu tıştı tevlihev dıkın.

3. Dema mırov dı zımanê kurdi da hın navan dı-tewine, wan dı hevokan da dıde xebıtandın, ori-jinalê van navan dıguhêrın, wek şıvan dıbe şıvın (Şıvın got), aş dıbe êş (Ez çımê êş), ki dıbe kê (kê got) ... Bı taybeti gelek kes peyvên "kê" û "ki" tevlihev dıkın. Wek "Ki got?" eva şaşe, pê-wıste bê nıvisandın "Kê got?". Cihê bı karanına "ki" cuda ye, wek "Te ki dıt?"

4. Ji bo pêkanına formên negatıf yên fêlan, bı taybeti "ne", "na" tê bıkarandın, wek ez na-xwazım, ez neçım. Tenê qaydeki cuda heye, ew ji bıkarandına lêkerên "zanın", û "Karın" e. Ev qayidê jorın wek "na", "ne" ji bo van herdu lê-keran derbaz nabın. Rastıya wan wek lı jêr tê nıvisandın, bı alıkarıya pêşpirtıka "nı", wek ez nı-zanı, ez nıkarım, mırov nıkare bêje, ez nezanı, ez nekarım, evana xeletın.

5. Xeletiyên mezın carna dı warê hevgrêda-na gelek navan da (ızafet) peyda dıbin.

Wek "...em benda çırok û wêne yên wene" eva şaş e, pêwıste bê nıvisandın "...em benda çırok û wêneyên we ne". Eger naveki dın ji lı ser vê he-vokê da zêde bıbe, vê carê mırov dıkare "yên,, cuda bıvıse, wek "...em benda çırok û wêneyên we yên xweşik ın". Pêwıste mırov van qayidên jêrın bıde ber çavan:

Destê mın yê çepê (Cınsê nêr Dest)
Mala mın ya mezın (Cınsê mê dar)
Çavên te yên reş (yên, formê pıranı
ji bo herdu cınsan)

6. Zımanê kurdi, da, dema mırov lêkeran (ve-rb) dıkşine, ji bo dema niha û dema wêbê (fıtur) teherên negatıf ji bo van herdu deman wek hevın. Misal em lêkera listın bınn ber çavê xwe. Dema niha, ez dılızım, dema wêbê; ezê bılızım, teherên negatıf vê carê wek hev tèn nıvisandın misal, ez (ıro) nalızım û ez (sıbê) nalızım. Hın kes dıbêjın wısan nabın. Tenê ev forma, dı hın kılam û stra-nan da wek stıleke edebı dıkare bê bıkarandın, misal

"Ezê nadım gulıyê zêrın
Bı hezaran, bı mılyonan"

7. Şaşıyeke mezın dı warê tevlihevırına cınsê navan da peyda dıbe. Navên bı cınsê nêr (maskulın) û cınsê mê (femının) gelek caran bı xeleti tèn bıkarandın. Dı zımanê Kurdi da, bı taybeti dı zaravê kurmanıci da eva yeka gelek gı-ring e. Lı vır pêwıste mırov hın qaydeyên grama-tıki bıde ber çavan, misal;

destê mın —desteki mın (Cınsê nêr)
Mala mın —maleke mın (Cınsê mê)

Angorı van misalan, em peyva Kurdıstan bıdın ber çavan, ev peyva peyvek femının e. Ji ber ku em dıbêjın Kurdıstana azad (lı vıra tıpa a nişan dıde ku ev peyva femının e). Angorı vı qeydeyi ji bo formê ne-dıyar, pêwıste bê nıvisandın Kurdıstaneke azad, lê gelek caran ev peyva wek naveki lı ser cınsê nêr tê nıvisandın û bı xeleti dıbe "Kurdıstaneki Azad".

8. Nav dema dı hevokekê da wek obje an ji su-bje tê bıkanandın, teherên wan cuda dıbin Misal "...Bavê Nazê Panelê idare kır. (Panel lı vê hevokê da obje ye, pêwıste bê nıvisandın; ...Ba-vê Nazê panel idare kır) Peyva panelê tenê de-ma subje, wê çaxê tê bıkarandın, misal; ...Panelê deh rojan ajot.

Şaşıyeke dın ji dı warê tevlihevırına hın cı-navan da peyda dıbe, misal,

—Ew guh dıdan zımanê Ewrûpi (Rastıya wê;
Wan guh dıda zımanê Ewrûpi)

—Celadet Bedırxan û Qanadê Kurdo lı derê welat vı işı meşandıye (Rastıya wê; ...ev işa me-şandıye)

—Qanad tışteki nû derxıstiye, lê Celadet wê nedıtiye (Rastıya wê; ...lê Celadet ew nedıtiye). Ev misalên jorın ji hejmara kovara Berbangê ya 9'an hatıne wergırtın. (9)

9. Hın kes car-caran formên lêkeran yên for-mê wêbê (fıtur) bı xeleti bıkartının. Misal, ezê

bıvıvısım bı xeleti tê bıkaranın, wek ezê (dê) bıvıvısım, ezê(wê) bıvıvısım. Formê wê (dê) pêwıst nıne lı vır bê bıkaranın, jı ber ku dema an dibêjin "Ezê bıvıvısım" bı xwe dı nav peyva Ezê (ez—ê) da, tıpa ê nişana dema wêbê ye. Tenê forma wê an jı dê, dı nav hın pêwendiyên mayın da tèn bıkaranın, misalek, dema em dıvırsın "Hesenê Sibê bê Cıvınê?", bersiv "wê bê"

10. Dema nav wek Sernıvısar (Serlevha, Başlık) tèn bı karanın jı bo formê pıranı (pırhejmar) nav pêwıst nının paşpirtıka-an bıstının. Hın kes

bı tırki an jı bı zımaneki dın dıfıkırın angori van zımanan hın formên nuh dı zaravê Kurmancı da peyda dıkın. Em bıfıkırın pirtûkeke nuh bı tırki derketiye navê wê "Arkadaşlar"e, mırov nıkare navê vê pirtûkê bı kurdi dayne "Hevalan" eva şaş e, navê pirtûkê mırov tenê pêwıste bıvıvıse "Heval". Disa forma pıranı dı hın hevokên dın da jı bı xeleti carna tê bı karanın. Wek "mın Hevalan dıtın", rastiya wê "mın Heval dıtın". Dı nav lêkera "dıtın" da diyare ku ew gelek kes in.

LI SER ROLA KOVARA ROJA NÛ

Çawa tê zanın Roja Nû lı Swêdê pışti sala 1983'an destpêkır wek kovareke çandi, huneri û edebi bê çapkırın. Dı nav van sê salan da donzdeh hejmarên wê derketın. Roja Nû dı nav sê salan da lı çar aliyê cihanê, lı gelek welatan hat belavkırın û hat xwendın. Dı nav van sê salan da jı aliyê xwendevanan da gelek rexneyên baş, cihda û ne cihda gıhıştın redaksiyona kovara Roja Nû. Kovara Roja Nû heta dest jê hat hemû ev rexneyan da ber çavê xwe û jiyına xwe heta iro ajot.

Dema Roja Nû destpêkır wek kovareke çandi, huneri û edebi derkeve, hın kesên ne alıvan, bı serê xwe, jı sıyasetê dır, gotın weki Roja Nû bı destê rêxıstıneke sıyasi da, dı bı sıya wê da derdıkeve. Ev kesên jı politikayê vedıcınıqın, jê dıtırsın an jı jê hez nākın an jı dı bı tırsa perwerdegariya burjuvazıya Tırk da mane, hertım dıxwazın wan karê çandi, huneri û edebi jı politikayê cuda bıkın. Çand huner û edebiyateke bı serê xwe va mıjûl bı bı. Ev yeka ne raste, hêzên kolonyalist, zordestiyên ser gelê me pêk anıne, bı politikaya şoven, nıjadperest va karên xwe dajon. Lı dı jı van zordestıyan, rêxıstınên politik yên Kurd hertım dı nav şerda tekoşın dıdın. Ev yeka tışteki başe an ne başe, bersıva vê pırsa gelek caran ev ronakbırên bê seri-bıni nıkırın bıdın. Bona vê yekê jı Roja Nû karên politik û karên çandi, huneri gıhandıne hev, wek çekeke tekoşınê jı xwe ra hılbıjartıye û jı politikayê jı hez dıke. Lı dı jı politikaya kolonyalistan politika me jı pêwıste hebe, rêxıstınên me yên politik jı pêwıste hebın. Maksim Gorki, Konstantin Simonov, Şolohov endamê kıjan partiyê bın, jı bo çı çübüne şer, çı karê wan hebû lı wıra, wan lı dı jı kê şer dıkır. Pêwıste bersıvên van pırsan bın dayın.

Dı nav van sê salan da kovara Roja Nû bı baweriya me karên hêja, dı warê danasına çand huner û edebiyeta Kurdi da pêk anı . Lı ser hın pırsên heta nıha tışteki zêde nehıtiye nıvısandın, Roja Nû gelek nıvısarên zanıstı pêşkêşı xwendevanên xwe kıriye.

Jı aliyê dın, dı her hejmareke Roja Nû da bı keseki nav û deng va hevpeyvınek hatıye çêkırın. Jı alıki da xwendevanên Kurd lı ser jıyan û xebatên van kesan agadar bınê, jı aliyê dın da bı pırs-bersiv xwendevanên me mecal dıtıne weki baweri û ramanên wan lı ser gelek babeta, fêr bıbın, wek, Dr. Kemal Fuat, prof. Heciyê Cındi, Michael Hemphrey, M. Emin Bozarslan, Prof. Lazerev, Prof. Farızov, Kemal Burkay, Eliyê Evdırehman hatıne çêkırın.

Kovara Roja Nû dı her hejmareke Kurdi da rûpelek cih daye efrandınên lı ser Kurdan, ev efrandın jı xwendevanan ra daye nasın. Heta nıha nêzikaya 60-70 efrandın dı nav rûpela "Weşanên Nuh" hatıne danasın.

Dı nav rûpelên Roja Nû da, dı nav sê salan da gelek nımünên folklorı me hatıne weşandın, wek stran, çırok, bendên pêşıyan, destan, serpêhati û pêkenı...

Roja Nû hertım cedandiye weki lı ser çand, huner û edebiyata Kurdi nıçeyen teze bıghıne xwendevanan. Bı sedan nıçeyên hêja dı kovarê da hatıne weşandın. Jı alıki da kovara berpırsıyariyên rojnameke perıyodık hıldaye ser mılên xwe, xwendevanên me bı lez û germi-germi mecal dıtıne weki van nıçan bıxwının.

Dı pûpelê pêşın da Roja Nû cih daye dengê xwendevanan û namên wan dı van rûpelan da hatıne weşandın.

Gelek belge û dokumentên diroki bi destê Roja Nû hatine weşandin.

Disa di warê edebiyata Kurd da heta niha bi sedan helbest, serpêhati, rexne û nivisarên mayin, ji aliyê niviskarên li dora Roja Nû da, hatine weşandin. Ji bo pêşketina edebiyata Kurd Roja Nû gundarike mezin daye li ser vê pîrsê. Bi taybeti niwşa nûh, niviskarên nûh ghiştî, di nav rûpelên Roja Nû da efrandinên xwe weşandine û ew gihandine destê xwendevanên din.

Piştî Şoreşa Oktober (1917) eva nêzika ya 70 saliyê çanda Kurdi li Yekitiya Sovyet di nav merc û hoyên serbest û azada pêşda diçe, heta niha di vi warî da bi sedan xebat, efrandinên berketi amade bûne, wek Leningrad, Moskova, Erivan, Bakû, Tîblis gelek navçeyên kurdzaniyê (Kurdoloji) li Yekitiya Sovyet peyda bûne. Bi navê van xebatan rûmet û serbilîndiya Kurdzaniyê gelek navdar bûye. Bi sedan zımanzan, dirokzan rojnamevan, niviskar, hunermend, listikvan, û pîsporên çanda Kurdi ghiştine. Bûne malê gel, wek; Sukerman, Zera Usiv Qanadê Kurdo, Ereb Şemo, Heciyê Cendi, Eminê Evdal, Çerkez Bakaev, Ordixan, Celilê Celil û gelek kesên mayên. Kovara Roja Nû ji bo danasina vê çanda Kurdi li Yekitiya Sovyet, hertim di nav rûpelên xwe da cih daye van xebatan. Eva yeka tiştêki kêrhati sudmend û raste ji. Ji ber ku çanda kurdi bi çaveki zanisti tu cihêki ewqas baş nehatiye vekolandin, wek Yekitiya Sovyet.

Roja Nû ji aliyê din da guhdarike mezin daye ser hîlbijartina wêne, suret û nîgarên orjinal, ji bo paqîş derketina wan Roja Nû hertim cedandiye weki orjinalita wan biparêze. Bi taybeti rûpelên pêşin û dawî da gelek wêne û suretên xweşik û bedew hatine çapkirinê. Pîrsa mîzanpajê, raxistina nivisaran di nav rûpelan da, ji bo me bûye pîrseke sereke.

Di warê zîmin da, Roja Nû hertim zîmaneki sıvîk, nerm paqij û zelal bi kar aniye. Hîn peyv, gotin û xeberên nûh, ji ber xwe dernexistiye û ew pêşkêşî xwendevanan nekiriye. Ji ber ku zîman haceteke dan û standinê ye, pêwîste zelal be. Îro dema em li hîn kovarên kurdi dînhêrin, ew kesana dîxwazîn weki sedî-sed zîmaneki paqij peyda bînin. Lê gelek mîxabin, zîmaneki wusan li cihanê qet tune. Îro em tenê wek misal zîmanê Înglîzi binin ber çavê

vên xwe, vi zîmani bi hezaran peyv tenê ji zîmanê Frensi girtiye, xîstiye nav defina peyvên xwe.

Îro li ser elifbaya Kurdi, bi taybeti di nivisandina zaravê Kurmanci da hîn raberzînen ne cih da tînen çêkirin. Ev kesana li ser du-sê tiştên piçûk, guhartina nivisandina hîn tipan an ji hîn paşpirtikan diqirin, diqijîn û dibêjin "Rehmeti Celadet û Kamuran Bedîrxan himê vê elifbayê danine, ew carke din çawa dibê bê guhrandinê, ev nabe" dibêjin. Pîrs, pîrsa Kamuran Bedîrxan an ji Qanadê Kurdo nine. Pîrs pîrsa hêsakirina Elifbaya Kurdiye û eva ji tiştêki normale. Çima li şûna tipên "Î û Î", "Î û I" tê nivisandin, an ji li şûna paşpirtikên "re, de, ve", "ra, da, va" tînen nivisandin, an ji ew çima bi hev va, an ji cuda tînen nivisandin. Dil dîxwaze ev kêmasiyên piçûk ji ortê rabîn, ev raberzînan ji bîqedin. Lê mîxabin di rewşa iro da ev çend cudatîyên piçûk hîn ji hebûna xwe diparêzin. Sibê an ji dusêbe ev dijwariyên çawa ji ortê rabîn, dorê bê vê yekê ji. Îro hîn dewlet hene ev sedsale zaningehên wan hene, zîmanzanên wan hene, televizyonên wan hene, bi milyonan perê wan hene, disa ji carna lê dînhêri guhartînen piçûk di zîmanê xwe da çê dikin, eva yeka tiştêki normale.

iro gelek kes dibêjin weki zîmanê Kurdi zîmaneki Îndo-Ewrûpiye, wê çaxê pêwîste zîmanê Kurdi wek usulên van zîmana bînen nivisandin. Raste zîmanê kurdi zîmaneki Îndo-Ewrûpiye, lê hîn kes disa ji bir dikin weki di nav zîmanên Îndo-Ewrûpi da gelek zîman hene, her zîmanek ji ji aliki da ji zîmanê din cûda dibê. Gelek karakterên wan yênen xweri hene. Rûsi zîmaneki Îndo-Ewrûpiye bi tipên kirilî va tê nivisandin, ne bi tipên latîni va. Misaleki din, Elmani zîmaneki Îndo-Ewrûpiye, hemû nav bi tipên mezin va pewistin destpêkin. Lê di zîmanê Kurdi, gelek zîmanên mayin da qayideki wusan tune. Îspanyoli zîmaneki Îndo-Ewrûpiye. Di vi zîmanida ber hevokên pîrsdariyê û paşî wan ji pêwîste nişanên pîrsdariyê bînen nivisandin. Pêwîste zîmanê Kurdi ji wusan be, na qayideki wusan tune, her zîmaneki Îndo-Ewrûpi çawa ji aliki da nêziki hevîn, ji hîn aliyan da ji, ji hev cuda dibin. Di vi warî da pêwîste mirov hebûna zîmanê Kurdi cara pêşin bide ber çavê xwe û analiz bike. Ne li pêşiyê zîmaneki Îndo-Ewrûpi analiz biki, zîmanê Kurdi ji angori van zîmanan analiz biki. Vê çaxê em ji bin şaşî û xeletîyan nikarin der-

kevin. Pewiste mirov raste-rast ser tıştan da nemeşe, pêwiste mirov van tıştan gelekî baş nas bike û serhişk nebe.

Em naxwazîn zêde lî ser van pîrsên şêweyi bisekînin. Lê hin mirovên me hene, dema kovar û rojnameke kurdi didîne destê xwe, rexneyên xwe bî kulîkên xwe, an jî bî "prepozisyon" ên xwe va sinor dîkin. Ne navero-ka wê, ne pêwendiyên wê lî gel xwendeva-

nan, ne jî lî ser giringiya nivîsaran dîsekînin û bî rexneyên erzan va mijûl dîbin. Paşê ev kesana dîqîrî û dîbêjî "wey Roja Nû, Armanç an jî M. E. Bozarşan, bî elifbaya ku rehmetî Bedîrxanan daniye, bî wê va dilîzî". Ev gîlî-gotînan, iro lî ser lêvên kesên xwe zane jî dihesîbînin tê-dîçe, wek benîştan tê cûtîn."

ÇAVKANİYÊN KÊRHATI

1. *Kurdistan, The First Kurdish Newspaper 1898-1902, Collected and Introduced by Dr. Kemal Fuat, Bagdat 1972.*

2. *Oçerk İstoriya Sovremnoy Kurdskey Litteratur, Maruf Xaznedar, Moskova 1967*

3. *Lî ser rojname û kovarên kurdi Dr. Mustafa Resul 1973, Bagdat*

4. *Tarixî Edebiyata Kurdi, Cilt 1-2, Qanadê Kurdo, Stockholm 1984-1985*

5. *Siredsua Massovoy İnformatiya v obşestvona Polticeskoy Jizni Tursiya, A. A Guseynov, Moskova 1981 (Dî nav Jiyîna Cwaki û Politik Lî Tirkîyê Da Rewşa Hacetên Geleri Yê İnformasiyonê)*

6. *Rola Jurnal "Dange KOMKAR" Revolitsionna Osvoboditelnom Divijeniye Kurdistan, Şeyxo Abdullah Mecid, Leningrad 1984*

"*Rola Rojname Dengê KOMKAR Dî Şoreşa Tevgera Hîşyarbûna Kurdistanê Da,*

7. *Jenşîni Kurdistan Na Stranix Kurdskey Periyodiceskoy Peçati, Leman İbrahim, Leningrad 1984 (Cihê Jmên Kurdistanê Dî Nav Rûpelên Weşanên Peryodik Yê Kurdi Da.)*

8. *Dî nav Diroka Edebiyata Kurdi Da Rola Kovara Hewarê, H. Hebeş, 1984*

9. *Panelê lî Ser Wêye û Ziman, Berbang Hejmar 9-1985*

SEMİNEREK LÎ SER

ROJNAMEVANIYA KURDI

(JI 1908 HETA 1980)

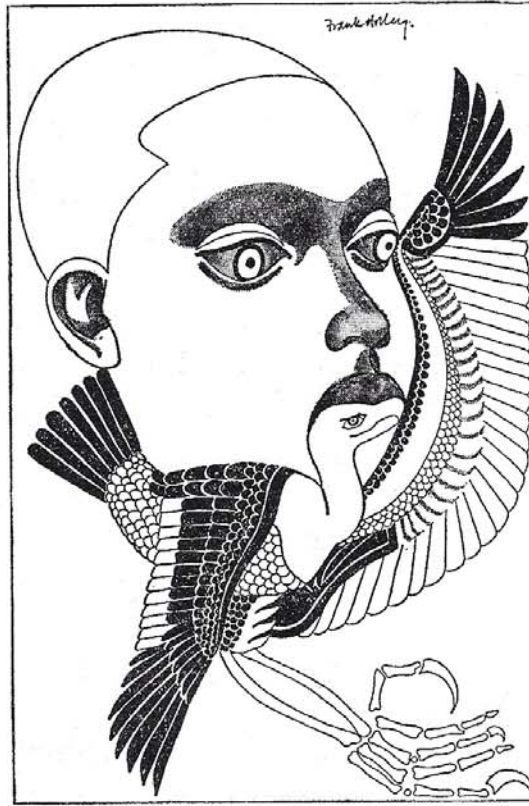

Lî derbaray "Cejna Rojnamevaniya Kurdistanê" dî roja 22.4.1986'an da lî Stockholme seminerê hate amadekirin. Çawa tê zanîna dî vê rojê da rojname Kurdi ya yekemîna bî navê "KURDISTAN" lî Kahîrê sala 1898'an da hatiye weşandin.

Dî civînê da nêzkaya 60 kesî beşdar bûn. Babeta seminerê "Rojnamegeriya Kurd lî Kurdistanîna Tirkîyê (1908 - 1980)" bû. Seminer jî aliyê Malmîsanîj da hatibû amadekirin.

Azadixwazên Cihanê

Binyamin Moloise Ji Bir Nakin

A.ŞARWÊRAN

" Wê rojek reşik sazumana gel hiline destê xwe. Ew şerkerên ku jiyânên xwe windakirin, ji bo azadiyê şehit bûn. Şer bê qeyd û merc gerek bê domandin.

Sedem ku van gotinên jorin ji cihanê ra bîdime sekirin kurê min wezîfe da min." Mamelika Moloise (Dayika B. Moloise)

Xelatê reşîka, Afrika Başur, cîyê zîlîm, teda û zordariyê. Însanên wan yê têkoşer; çî kal, çî xort, çî jin, çî mêr. Bî her rengê têkoşînê bî salan lî ber xwe dîdîn.

Şerkerê azadiyê yê Başûra Afrika, helbestvanê reş yê bî nav û deng, Bî-

yamin Moloisê beri ku ji aliyê rejîma nijadparêz va nahatîbû dardakîrîm wan gotinên xwe yê jorin ji diya xwe ra gotîbû. Diya wi ji gotinên Moloisê ji cihanê ra da sehkirin.

Disa B. Moloisê di helbesta xwe ya dawî da weha dibêje:

" Dî bagera zîlmê da

Baranên min yê ji xwinê dê bîdomin

Ez ji jiyana xwe bî serfirazi xatîra dixwazim".

Tenê ev gotin û helbestên dawî yê Moloisê ramanên wi û rewşa reşîka rind tine ber çavê meriv. Ev ramanên hêja dibîne remza tekoşeriyê ji merivên birewer ra.

Binyamin Moloisê ne tenê helbestvan bû, wusan ji şerkareki azadiyê yê bê hempa bû. Ewi jiyana xwe fedakiribû ji bo gelê xwe. Tucar lı ber dijmin serê xwe xwar nekır. Bı moralêkê bılınd û serfiraz çû heqıya xwe. Sedem ev e ku navê wi lı ser lêvên milyona ye.

Çı kırıbû, çıra hate dardakırın Moloisê? Ew dı sala 1982 da bı şıka kuştına polêseki hate girtın. Mehkema nijadparêz idda kır ku Moloisê ji bo ewdhılaninê polês kuştıye. Ew polêsê ku hatıbû kuştın bı xwe reşık bû û bı şahidiya wi sê endamên ANC'yê hatıbûne dardakırın. Lê Binyamin ditinên mehkemê redkır. Belge û delilan ji ditına Moloisê dıda rastkırın. Herçend rasti ev bû ji, Moloisê dı çevê rejıma dagırker da bı cırım bû.

Binyamin Moloisê militaneki bê hempa yê ANC bû. ANC bı salan vırda lı Başûra Afrika, ji bo azadiya reşıka bı tekoşêri şerdıke. Dı dawiyêda nijadparêza dı sala 1983'an da dı meha heziranê da bıryara dardakırına Moloisê dan.

Ev bıryara bê delil, ji aliyê hêzên cihanê yên mırovi û demokrat va bı dengên bılınd hatıne protestokırın. Jı çaraliyên cihanê dengên protestoyan bılındbûn. Pıştı vana Konseya ya Parêzgeri (gûvenlik kon.) ya Yekitiya Koma Milletan dı 13 Çileyê paşın 1984 da bıyarêkê granbuha stand. Jı rejıma nijadparêz bı dengên tevayi pêşniyar kır û xwest; ku cırmê dardakırınê ji ser Moloisê rabe. Lê rejıma xwinxwar ya Başûrê Afrika bı bê şer mi go; evê ku kuştıye û evê ku hatiye kuştın her du ji reşık ın, sedem vi ji ev bûyer ne bûyerêke nijadiye.

Lê eşkereye ku ewê kuştı reşık be ji poliseki dı xızmeta sazumana nijadparêzda bû. Cırmê Moloisê yê mezin ji ew bû ku lı dıji vê rejıma nemırovi serinızım nedıkır. Cınayet lı ser Moloisê nehatıbû ispatkırın, lê sazumana Buta ya lı dıji jıyanê qurbanêkê nuh dıxwest.

Bı deng bılındkırına hêzên mırovi, yên cihanê Buta dardakırına Moloisê heya meha tebaxê ya 1985'a texirkır. Pıştı ku xuya bu idi dê Moloisê bê dardakırın, lı Başûrê Afrika bı xwepênişandına ci lı ser ciyan leyizin. Rejıma nijadperêz dı van xwepênişandınê ji bo xılasbûna helbestvanê mezin, lı bajêrê Cape-Town'ê da du xort û zarokêki deh sali qetilkır.

Rejıma Buta ji bo ku otorita xwe bıde nişandan, guh lı hêzên cihanê girt. Binyamin Moloisê bê guneh hat dardakırın.

Beri dardakırına wi bı çend seet diya wi mecal dit ku lı gel qısebıke. Diya Moloisê Mamelike Paukine Moloisê lı ser vê ditına dawın weha qıse dıke: " Kurê mın bo ku ez negrim dev ji pêşıra mın berneda. Seetên xwe yên dawın bı sıtranên azadiyê derbazkır. Go heya em azadbıbın dê têkoşın bıdomme. " Ev dayıka bı rûmet gotınên xwe weha tamam dıke; " Sedem ku ez xwedi ewladeki weha me û mın jê ra dayiki kırıye ez gelek bextiyarım."

Jı dardakırınê ra şevêk mabû. Tım girtiyên zindana Pretorya heya sıbê ranezan û ji bo Moloisê kılam gotın. Dı berbanga sıbê da gava helbestvanê ciwan derdıkeve ser sepha dardakırınê kılam ji nişkava têne seknandın. Lı derveyê diwarê zıندانê diya Moloisê û hevalên wi yên şerkerên azadiyê

bendewarbûn. Gava xebera dardakirî-
nê lî derve hate sehkirin kulmên wana
yên şidyayi rabûn hewa. Û merşa reşî-
ka bî yek dil û deng çarali girt.

Pîştî dardakirîne bergewanê (Avu-
kat) Moloisê go; " Dardakirîn roja 18
Oktober 1985 seet dî heftada pêkhat.
Û gotinên xwe wuha domand; " Bînyamin
Moloisê beri ku here mirinê bangê
hemû cihanê kir û go bo ku ez nehême
dardakirîn ev xebata ku dewletan û
gelan kir ez jî wana re pîr sipasdikim.

Disa piştî dardakirîne diya Bînyamin
Moloisê û Avukatê wi bî hevra lî gel
rojnamevana cîvînek pêkanin. Diya
wi dî biraninên dawî yê kurê xwe we-
ha ani zîman; " Bê şîk ez dîbêjim ku

Bînyamin dî derketina diji Hîkumatê
da poşmanbûneke piçûk jî nişan neda,
bî navê xwe tenezulê merhemetê ne-
kir jî hîkumatê."

Bînyamin Moloisê bî serbilîndî çû
heqîya xwe. Ewî serî nîzîm nekir jî
nijadparêzan ra. Jî bo civateke de-
moqrat û wekhev xwe fedakir jî gelê
xwe ra. Navê wi kete nav rûpelên di-
rokê yê avzêrdayî wekî tekoşerên
cihanê. Ew carek mir. Lê bî serfirazî.
Lê nijadparêz û koledar rojê sed car
dîmrîn bî bêşerefi.

Azadixwazên cihanê gerek Moloisê
jîbirnekî. Dê dî dawiyêda serfirazî ya
Moloisêyên cihanê be, rûreşî û sernîzî-
mayî ya nijadparêz û xwînxwaran be.

★

DAXUYANÎ

Dî hejmarê 11'an da nivîsara Dr. Rehber
RÊZAN ya lî ser Celadet Bedîrxan da rûpe-
lên 25 û 27 bî şaşî cih guhartine.

Hevalên hêja, dî hejmarê Roja Nû ya 11'an da helbestekî Vazgal Bazidî bî
navê "Xanî" hat weşandin. Dî nav rêzên vî helbestî da bî şaşî û xeletî çend
çewtî peyda bûne. Em bawer dikim xwendevanên me, jî ber vê yekê wê me
bîborin. Em lî jêr van rêzên şaş û rastiyên wan lî hemberî hev pêşkêşî
xwendevanan dikim.

ŞAŞ

Lî ser doza te karkirîn
Mahmudê Beyazidî,
Eli Herirî, Goran....

.....

Mele Cîzirî, Hejar
Heya Cîgerxwîn
Lî wi Xanî da mezin bûn

RAST

Lî ser doza te karkirîn
Mahmudê Beyazidî
Goran, Îsmayelê Bayzêdî

.....

Jî Eli Herirî, Mele Cîzirî hîlda
Te Xanîyê Çanda Kurdi danî
Hejar, Bedîrxanan
Heya Cîgerxwîn
Lî wi Xanî da mezin bûn

NEWROZ

Nêziki 2600 salan beri nuha, gel lı dıji hukumdareki zalım bı nayê Dehak seri hıldaye. Pışti raperineke mezin bı serokatiya hesınkar KAWA, serê hukumdarê zordest tê pelixandin, gel xwe ji zincirên koletiyê rızgar dıke. Ew roja serfıraziyê dıbe cejneke mezin. Roj 21'ê Adarê ye, destpêka baharê ye. Jı her ali va jiyaneke nû destpêdike. Dı wê rojê da şabûna mirovan û jındariya tabi'atê xwe dıgihinin hev. İdi ew hukmê zorkar û zıvıstana dirêj û dijwar lı paş maye. Jiyanê rengeki nû gırtiye. Lema 21'ê Adarê herwusa bûye roja serê salê ji. İro çawa gelê kurd wusa ji gelên irani yên dın(Farıs, Beluci, Taciki, û hwd) ji newrozê wek kevneşopiyeke giring;

wek cejneke gelêri xwedi kırıme û heta nuha hersal ew piroz kırıme.

Bûyera newrozê bı şırovekırıneke mitolojik, ji nıvşan derbasi nıvşan bûye û dı nav 2600 salan da,(dı nav gelên irani da) ci-ciyan çiroka wê hatiye guhartın; bı şewaki dın hatiye gotın û pirozkırın. Lê raman û daxwaza bıngihin ango naveroka wê her wek xwe maye. Ew cejna serfıraziya gel e lı dıji koletiyê. Ū ew mızgıniya hatına baharê, dırketına rojên zıvıstanê ye. Ramana xwe nûkırınê û daxwaza avakırına jiyaneke çêtır, stûna heri mezin û sereke ye dı bıın tradisiyona newrozê da.

Dı rojên iroyin da, dı hêla çandi da û dı tevgerê rızgariya netewi ya gelê

kurd da pirozkırına cejna newrozê wek kevnşopiyeke şoreşger roleke mezın dileyize. Naveroka newrozê her diçe rengê siyasi digre. Êdi ew ne tenê wek cêjnêkê tê pirozkırın, lê ew herwusa bûye roja yekitiyê û tekoşinê lı diji hêzên kolonyalist.

Dı nav gelê kurd da wek cejneke mezın û bı naverokeke şoreşger pirozkırına newrozê hêzên kolonyalist bê huzûr dıke, tirsê dıxe nav dilên wan. Lema qedexe danine ser pirozkırına newrozê, nahêlın ku gelê me wê bı serbesti piroz bıke.

Lê van deh salên dawın da kıvşê ku êdi cejna newrozê bı awaki gırsi û bı rengineki siyasi tê pirozkırın. Ew hersal ji sala çûyi xurttır tê pirozkırın. Dij-

mın bı xetera vê yekê agahdar in. Lema ew dıxwazın dirokê rûvaji bıkın, serpêhati û mana newrozê bıguhurın. Dı dewra cûnta faşist-kolonyalist da "diroknasên tırk" demagog û nıviskarên paşverû lı ser mitoloji û naveroka newrozê kîtêban neşır dıkın, ji bo xatirê inkarına gelê kurd derewan diafrının û lı cejna newrozê xwedi derdıkevın. Lê êdi ew ji çare nine. Ji bo sazûmaneke ku lı ser zulmê, inkarkırınê û derewan hatiye avakırın, şansê jiyaneke dirêj tune.

Gelê Kurdistanê bıryara şıkandına zincirên koletiyê daye û ew ji bo darıxtına newrozeke nû, jiyaneke azad û rojên xweş şer dıke. Şerê azadiyê roj bı roj xurttır dıbe.

AN JI

Kê Mahmut Perwer kuşt?

ROHAT

Beri bist salan endustriya Elman gelek hevcedari xebatkarên biyani bû, ji ber vê yekê elmanan hemû deriyên xwe ji biyaniyan û bi taybeti ji xebatkarên Tirk ra vekirin, gazi wan kir û kar dane wan. Ev xebatkarana ji bo endustriya Elman hêzên xebatê yê gelek erzan bûn. Ji aliyê din da, ev kesana di hemû karên giran, qîlêr û karên ne baş da cih girtin. Politika biyaniyan li Elmanya Federal di destpêkê da xwe nerm û mirovi da xuyakirin û ev kesên xebatkar wek "Xebatkarên Mêvan" (Gastarbeiter) bi nav kirin. Di bin peyva "Mêvan" an da, du tişt veşarti bûn, yek ji vana di destpêkê da xwe nerm nişandin, "mêvanhezi" bû, ev taktik bû, ji aliye din da ev kesana mêvan bûn, ev kesana sêbê na dusibê wê herin welatê xwe, wek bûyereke derbazok hat nişandin. Mêvan pêwiste mêvaniya xwe bide ber çavên xwe, xweyê malê van mêvanan nikare bi salan wek mêvan bihesibine. Bi salan pêwendiyên xudanê malê û van mêvanan her çû xirab bû, pêwendî sist bûn, mêvan û xudanê malê rabûn rûye hev, mêvanheziya Elmanan ji nişkêva, yekten ji ortê rabû. Êdi mêvan bûn kesinê biyani, kesinê hov, diz, rêbîr, ne dinêditi, bûn kesinê tolaz, angori Elmanan êdi pewist bû, ev kesana ji welat bèn avêtin, herine welatên xwe. Îro gelek elmanên dîlovan, xêrxwaz û biyanihez li hemberi vê bûyerê derdikevin û dengê xwe bilind dikin li dijî vê nijadperestiyê "Têkili Hevalê Mîr Nebe" dibêjin. Bi rasti dengê wan ji çiqas xurte? mirov pê nîzane.

Îro ev problem û serêşi li Elmanya Federal her dîçin zêde dibin. Pirtûka Gunter Wallraf ya bi navê "Yên Here Jêrin" ev raberzînan hîn ji tûj kir. Angori Gunter êdi ber devê lula tîvingên elman "Cihudên Nûh" ango Tirk, di bin heft qatên jêrzemînan da rojên xwe dipên. Îro çawa tê xuyan, delilên vê heyfildanê (tolhildanê) her dîçin zêde dibin, rewş xirab dibe.

Lê xebatkarên Kurd li kîjan jêrzemînan da, li Elmanya Federal rojên xwe derbaz dikin, rewşa wan çîye? Bersiva vê pîrsê mirov nikare bi serê xwe bide, bersiva pîrsê bi vê politikaya biyaniyan va girêdaye. Bi xwe gelek Elman Tirk û Kurdan ji hev cuda nakin, davêjin tayeki teraziyê. Di vi tayê teraziyê da xebatkarên ji welatên mayin ji hene, bi kurti biyani hene. Tayê teraziyêyi din da ji nijadperest, burzuvaziya mezî û polesên wan hene.

Di vê rewşê da tespîtkirina rewşa kurdan, problemên wan û di nav biyaniyan da cihê wan çîye? Nivîskar Klaus-Peter Wolf di romana xwe ya li ser Kurdan da dixwaze bigrêbe bersiva vê pîrsê. Navê romanê "Die Abschiebung Oder Wer Tötete Mahmut Perwer" (Ji Welat Avêtin An Ji Kê Mahmut Perwer Kuşt). Roman di sala 1984'an da bi elmani çap bûye, çapa duwemî ji di sala 1985'an da derketiye. Di nav rûpelên romanê da, pîrsa Kurdan, problemên kesên politik bi çaveki edebî û hunerî tînan vekolandin, bi navê Kurdan rewşa biyaniyan li Elmanya Federal tê analîzkirin.

Naveroka vê romanê paşê dibe babeta filmeki elman. Rejisor Marianne Ludcke dî vê filmê rengin û dîrêj da, rewşa Kurdan lî Elmanya Federal raxistiye ber çavê elmanan, Kurdistanê dide nasin.

Xortê Kurd Mahmut Perwer keseki ciwan û serwexte. Ew keseki politike, paşi hatina cuntaya faşist lî Tırkiye, ev bî dîzi jî Tırkiye derdikeve û tê Elmanya Federal dibe multeciyeke politik. Paşê pireke Elman, yeke xêrxwaz û biyanihez, destê vi lawê kurd digre, odeke xwe dide wi û zîmanê elmani hini wi dîke. Eva firsendeke başe jî bo Mahmut Perwer. Lê problemên mayîne lî Elmanya Federal jî bo Mahmut pîrseke sereke ye, wusa nebe polêsên elman wi dîşînin û teslimî polêsê Tirk dîkin, du alternatîf an jî ev herdu rê ber Mahmut sekînine. Mahmut alternatîfa mayîne lî Elmanya Federal çêtr dîbine û nasiya xwe dide keça elman Elke, dîcedine weki " lî ser kaxîzan" bî wê va bîzewice û bibe bajarvanê Elman, jî vê serêşiyê bîfîtile, xelas bibe. Elka vê yekê cîda dîbine, dîşîn da dîgehê bî formalîte lî ser kaxîzan dîzewicîn. Elka hevaltiya xwe ya jin-mêranîyê jî bî lawîkeki dîn ra dajo

Çawa dî romanê da, wusan jî dî filmê vê romanê da hemû bûyerên mayîn, paşi vê zewaca derewîn, şax vedîdîn, fîreh dîbîn û tehreki realist va bûyer bî hevra tîn grêdan.

Dî despêka film da tîşteki baş xuya dibe, ev kesên " Por Reş " kîne, çî dîkîn lî Elmanya Federal, jan û eşên wan çîne lî vîr? Ev pîrsana baş tîn analizkîrîn, perdên tari tîn veqelaştîn. Bavê keçîkê (Harald) û diya wê (Eva) jî ber vê zewaca derewîn, dî despêkê da berxwe dîkevîn, dîtîrsîn. Paşê ew dest davêjîn ferhengên, dî ferhengên da peyva "Kurd" dîgerîn, ew rastîyekê dîgerîn, ew pey hemû bûyeran dîkevîn, dîxwazîn fêr bîbîn rewşa biyaniyan, ew hêdi-hêdi bî çavên xwe va dîbînîn. Zordestî, nebaşi û tedayên lî biyaniyan dîbîn, ev yeka vê cara bala van dê-bavandîkşîne ser xwe, ew dîxwazîn alîkarîya biyaniyan bîkîn. Dî film da guhastîna bir û bawerîyên pêşîn, guhastîna mîrovân bî lez pêştî dîşîn. Rewşa kurdên tengezar û neçar, wusan jî tekoşîna biyaniyan dî film da puwangên pozîtîf dîştînin. Jî bo şkandîna tesîra bawerîyên çewt, xelet û nîjadperest ev filma bî gelek dîtem û sehneyên baş va xemîliye. Elke, ew keçîka ku bî şîkîlî Mahmut va zewicîye, dema dîbine weki

lawkê wê (Bodo) keseki dewlemend û lî dîji biyaniyane, dîxwaze bî polês va bîxebîte, Mahmut îhbarî polês bîke, Elka wî sosret, rezîl dîke, pêwendîyên xwe jê dîqetîne, Elka dî film da ciheki pêşkete digre û naxwaze xwe bî pul-pera bîfroşe.

Dî dawîya film da, tê xuyan weki polêsê elman Mahmut Perwer bî balafîrê va şandîye Tırkiyê û teslimî Tırkiyê kîriye. Paşi çendeki xebereke reş jî Elkayê ra tê weki polêsên Tırkan Mahmut kuştîye. Jî ber vê xebera reş Elka, dê û bavê wê, ker-gêj dîbîn, dî nav dengê qîrîn û qîjîne da film xelas dibe. Bî vi tehri " Kê Mahmut Perwer Kuşt" bersîva vê pîrsa nîviskarê romanê jî, dîyar dibe.

Rojekê berî nişandîna vê filmê dî televizyona Swêdê da, rexnevanê filman Sven Strom dî rojnama " Expressen" dînivîse weki " Ev Filma Lî Swêdê jî gelek Aktuel e" *

Film bî xwe filmeki dokumenter nîne, filmeki jîndare, mîrxas û listîkvanên film hene. Heta nîha hemû filmên ku bî destên biyaniyan, lî ser kurdan hatîne amadekîrîn, bî taybetî kurt û dokumenterîn. Jî ber vê yekê filmê "Jî Welat Dîrxîstîn" (Die Abschiebung) wek filmeki gelek hêja dîkare bê hesîbandîn.

Roman bî xwe jî, jî bo ciwanan hatiye nîvisandîn, zîmanê wê sîvîke. Jî bo perwerdekîrîna nîfşa nûh lî Elmanya Federal, filmên wek vi filmî, kîşandîn û nişandîna wan gelek kêrhatî û sîdmendîn.

Gava tê xuyan hukmeta Swêdê, an jî sazgeha Radyo û Televîzyona Swêd lî ser pîrsa biyaniyan lî Elmanya Federal baş dîsekîne û wek pîrseke bîngehîn jî xwe ra dîbine. Jî ber ku pîrsên biyaniyan bî taybetî pîrsa koçerên Kurd lî Swêdê jî aktuele. Berî salekê lî Swêdê nişandîna filmê " Jî He-wayê Sîvîktîr" vê bawerîya me hîn jî xurtîr dîke

Çawa tê zanîn, ev filma jî lî Berlîna Roj-ava hatiye kîşandîn û têda serpêhatiya keçeke Kurd- Eysanê heye. Ev filma bî gelek rastî, fantazî û xewnerojan va tîjiye. Eysan lî Elmanyê mezîn bûye û wê Kurdistan bî çavan nedîtiye. Bavê Eysanê dîxwaze bar kîn herî Kurdistanê, Eysana reben naxwaze here lî vi " Welatê biyani" (Kurdistan), ew bî balona rengîn va dîlîze, yek rast lêdîxe, yek çep lêdîxe û ev balona sîvîk û nermok wek xewnên şevan Eysanê dibe-tîne Kurdistanê.

Îro ne tenê Elmanyê û Swêdê, wusan ji rewşa Kurdên li welatên dereke, wek Australyê, Frensê pêwiste di hemû karên çand, huner û edebî da rûçkên xwe nişan bîdîn.

Pîrsên aborî, civakî, politik û çandî li van welatan li ser Kurdan çî tesîrê nişan dîdîn, an jî kurd van pîrsan bi kîjan penceran va dibînin, pêwiste bersivên van pîrsan bîn dayîn.

* Vasttysk Drama Om Invandrare, Sven Stom, 22.3.1986 Expres

* Film om kurdisk Flicka, att flytta hem, Dagens Nyheter 29.1.1985

FERHENGOKA KURDÎ - TIRKÎ

Alikar	Yardım eden, destekleyen	Hov	Vahşi
Alikari	Yardım. Destek	Hoviti	Vahşet
Alikarikırın	Yardım etmek. Desteklemek	Kavil	Harabe
Ango	Yani	Karbıdest	İşbirlikçi
Armanç	Amaç; gaye	Kevneşopi	Gelenek, klasik
Asmani	Soyut, abstrak	Komcivin	Kongre
Awerte	Geçici	Komita Karger	Yönetim Kurulu
Bahoz	Sert rüzgar, fırtına	Kovar	Dergi
Bal	Dikkat; poz, görünüş	Lap	En (En büyüğü) tamamen
Balinde	Kartal	Lewra	...den dolayı, çünkü
Bandor	Tesir, etki, boyunduruk	Lema	...den dolayı
Belavok	Bildiri	Lome	Sitem, yakarış
Berbiçav	Konkret, somut	Malbat	Aile
Berendam	Aday üye	Mebest	Niyet; amaç, dilek
Berevkar	Derleyen; toplayan	Mındal	Çocuk
Berxwedan	Direnmek; direniş	Mina	...gibi
Cejn	Bayram; şenlik	Minak	Örnek
Ciwan	Genç	Nav	İsim; iç, orta
Çap	Basım; baskı	Navin	Ortanca, orta
Çapkırın	Basmak	Nawend	Merkez
Çapxane	Basımevi; matbaa	Nawendi	Merkezi
Çarelêkırın	Çözmek, haletmek	Netewi	Ulusal
Dadgeh	Mahkeme	Nijad	Irk
Daristan	Orman	Nijadperest	Irkçı
Dazani	Beyanat, açıklama	Nıştımın	Vatan
Destûr	Müsade; izin; tüzük	Parastın	Savunmak, korumak
Êş	Ağrı	Parêzgeh	Savunma yeri
Êşkence	İşkence	Paşeroj	Gelecek günler, istikbal
Êriş	Saldırı	Paşverû	Gericî
Gazın	Sitem, yakınma	Pêşverû	İlerici
Gengazi	İmkan, olanak	Peyman	Antlaşma, sözleşme
Giring	Önemli	Pirtûk	Kitap
Gışti	Genel, genel olarak	Raman	Düşünce, fikir
Girtixane	Hapis, tutukevi	Raçavkırın	Gözden geçirme
Gotubêj	Sohbet, söyleşi	Raperin	Ayaklanmak, isyan etmek
Herêm	Bölge	Ronakbir	Aydın
Hevrê	Yoldaş	Rûpel	Sayfa
Hêja	Değerli	Seranser	Baştanbaşa, boydanboya
Hejandin	Sallamak, sarsmak		

RAGIRTIN

Em li jêr serpêhatike Xelil Dihoki bi navê "Ragirtin" diweşînin. Serpêhati bi zaravê behdinani hatiye nvisandin. Em zêde têkili orjinalê nvisarê nebûn. Ji bo xwendevanên me baş têbîghên, me di dawîya serpêhatiyê da ferhengokeke piçûk pêva kiriye.

** Ez vê Serpêhatiyê ji hevalê xwe kak Fuat ra pêşkêş dikim.*

XELİL DIHOKI

Lezê bike, raste derya tîstekê bi sehme, rîzgarbon kareki pîr zehmete. Lê mirov ji asteng û tengaviya mezintire. Her çende te çî hêzeka mezin nema ye. Lê ya fireh hêjtan hewil bidey.

Lezêbike, her wextê te biryar day xo bavêje avê pêngaveka di cihê bû. Ger te we nekîrba, da demekê din ji bi demancê şeri key, da çendên din ji kuji û birindar key, lê da bê gulla minî û dêyekuştînyan ji girtin. Li nik te kuştin baştîrbû ji girtinê, ger tu girtîbay, da te bi sêdarêve ken, lê piştî karên xo di gel te bi dîmahî di inan. Di gel hindê ji te dîzani, ko "Karekê xîrabe mirov biçî te di nav şerekê da û encam têçûnbit". Lewran te biryara derbazbûnê da. Ger tu girtîbay, da te kîrêten ken û ji vê zîndanê bo ya di. Ji vê ezyet û lêdanê bo ya di, eve ji çînebû, lê diwiya te bersîva pîrsên wan ji daba. Raste te di kari xo li ber çendin gurza ragiri. Lê mirovi ta pîleyekê taqet û şîyan hene. Disa wehebû, te ne şiyaba, çînkî te bi dehan cara ji wan kesên di zîdana da guh lê bibû, ka çî di inan serê şorişgêra, xo li ber çavên

te wextê hêj li bajêri, bi sedan kesên bê guneh û jar dîgirtin û berze dikirin. Xo li bira te bû demê xoşka Nazdar Basi dest û darê zîndanê dikir.

"Di karxanê da girtim, di nav joreka pîr kel û pelên ezyetdanê da mirovek li ber çavên min dane ber kaşoya û kujtin, rakirin û di pencerê da havêtine xarê. Diwiyan bêjîm ka çend kes di gel minin û em çî pîlana dîgêrin, çî karan diji hukmetê dikeyn. Kaxeza bo kê di beyn û narîncok û demanca bo kê dinin. Lê demê min çî nedaye destên wan, cîkên min dirandin û ez bê ser û ber kîrim, min bi xûdê û qorranê dane sindê, lê bi min kenin û cîrte li min vedan û bi destên xo yêneni leşê min pîskirin. Têleka kareba du layî anin, layek êxistine tîhala min û yê di êxistine cîhekê di yê leşê min. Her careka kareba(berîq) didane kari, agir dikete nav hînavên min û axin û qêrin ji min diçûn û rondik ji çavên min dipeşin. Bi sedan qîsên kîrêten û ne jêhati gotime min, demê çî sod û mîta ji min nediti, ez hînantime jora".

Lezê bike te niveka deryayê derbaz-

kırıye. Ev kiras û kaxez û raporte gelek giranin. Her çende hemî nabîne du kê-lo, lê bo vê tengavyê û vê rêkê gelekin. Ger tu pêve westiyay, berde nav avê. Demace dê nıqutek û bete binê deryayê û dojmın çı sodê jê wernagırit. Diyare to bê taqet boy, berde da pêtır bışey melevan'ya bı key. Her wextê te ew tışt kırîne dınav kırasida û êxıstiye serê xo, jı pıştve, jı ber pêla av ço nav û giran bû. Lewra pıştıti bêhneka melevaniya te dı destê xo gırtın. Bı destekê melevani û bı yê di tışt, karek qurse û nexoşe. Her nûke berde, da pêtır bo rızgarbonê hewıl bıdey. Berde, her wextê te berday, hêzek di bo te peyda bû. Tu bı vi kari nexoşbo, lê mesela rızgarbonê gırıngı-tıre, çınko " mırov mezıntırın sermaye ye".

Lezê bıke eve daxaze lı ber çavên te yarya dıket. Ger to rızgarneboy, bêjte kê law eskerey. Hewe hızza hındê dıkir, ko mırovên çepel, sixor û kırêgırtı, pırsyara jı zaroka jı dıken û ger bızanın tu peşmergeyi, dê wê û deyka weji gırın. Xo niho bı hızzara jın û zarok û pıremêr-kes û karên yê dı zıdanên faşıyan da. Bı dehan kes jı kêmxarın û nebona saxlemyê û lédan û eziyetdanê dımırın. Gava bû dıtına te dıhatne deverên rızgarkırı, dıgotne babê te eskere. Weko wêji tu dıti dıgot: Law eskerey!! xo esker van cıkan nakene berxo!. Dızanı tu ne eskeri, lê ne dızanı bêjıt pêşmergeyi.

Lezê bıke nêzıke dê jı deryayê rızgarbı. Çı nemaye, temaşey pışt xo bıke. Te behra pêtır jı deryayê şeqandıye, Heştı te taqate hey dıvêt xo rızgarkey. Te çı rê nebûn. Sê lawên te derya û layê di posa dojmını. Dengı jı

xo neine, nexo dê te dı avêda kojm, yan jı gırın, ger tu gırtı. Xo te sohbeta azadı jı bir nekırıye.

"Êkanebûm, her jı bıçıkati dıgotın, xo bıparêze û çı karên xırab dıji hokmetê nekey. Dırondeye dê te serjêke. Lı nık xo ez dıtırsandım, lı nık mın pêtır kerb û kin beramber hokmetê peyda dıbû, mın bı dehan belavok û namıl-kên şorışê dı nav xandıngêh û kola-nên bajarê da belavdıkırın. Sıharıyekê dı peymangehê da gırtım. Jı vê zıdanê bo yadı, herçi ezyet û lédan hebo bı kar inan. Zıvıstana em dıkırne dınav ava qerısida. Havına jı dınav ava gelek gerım da. Quran dı inan û dıgotın pê sindbıxo, lê demê me destê xo dı dana ser êk, ser dı hatıne kareba kı-rın, çınko quran ya bı kareba bû. Lı pêş çavên me xelk dıkırne dı nav bır-kên pır tızab da. Demê mın çı nedaye destên wan, efserekê kırêt got: Ger tu hevalên xo aşkerannekey, dê lı te sı-yarbın".

Lezê bıke raste sare, serê te dı êşıt, destên te baş ranabın, pê n te bı dı-rostı nalıvın , behna te bı zehmet dı êt û dıçıt. Lê dıvêt xo rızgarkey. Te gelek jı deryayê bırıye û tu neşey paş-ve bıızvıri. Her dıvêt xo ragırı, yan jı dê mına tıştên xo çıye binê deryayê û bıye xarına gıyan lı behra(heywanên behrê).

Lezê bıke ger xo ragırı, dê derbazbı mırovê xudan bir û bawer û iradeka mohkım, hemı astenga dışkênıt. Her çı karên zehmet hene xo jê qurtal dıket. Xo te rıdanên wan gırtıyan bı-hıstıne. Ku bı dehan roja xarın ne-dıxarın. Dısan te çıroka wı pêşmergê bırındarê bıst û çar roja bê xarın û derman may, guh lê bûye. Bı sedan ca-

ra pêşmerge ketine posên pır nexoş-
tır. Xo ragire.

Lezê bike, neko bı bite roj. Paşi rızgarbona te dê dirbit. Her çende ev deryaye ya rawıstaye û bı rêve naçit û av te beref çı laya nabet. Lê to gelek rengên melevanya dızani. Car mina beqa, lı ser piştê baska bıkarbin. Çı nemaye, her bı gehye layê di, dê ji giriftariya sereki rızgarbi. Dê şey bû çend deqiqa bêhna xo vedey. Demê to ketye boşê, dem jimêr nêziki êkê şevê bû. Behra pêtır ji şevê çûye. Lê hêştan maye xo pê ji cızirê qortalkey û bı gehinye çiyayê bılind û asê.

Lezê bike tengavi dı kurtın. Piştı tehliya dê gehye xoşıya. Xo ragire. Her dest û pên xo bılvine binve nabi, mesele her rızgarbûna te nine, belko rızgarbûna dehan nihênîyên şorişêne. Her çende te hindek nihêni berdane binê deryayê, lê hêştan derya mejyê te pire ji nihênîya. Ger te bigrın weheye neşêy bı parêzi. Çı nko ew ezyet û lédana rijêmê taqet û şiyana bo xelkê nahêlit. Lê tu dê xo ragiri û parêzi. Dısan kesên xo ne ragır gelek dı kêmin. Ger weneba ev rejıma geni da miletê me ji nav bet. Şorişger û dilsojên me baweryeka mohkım ya bı rızgarbûn û serfiraziye hey û bû hındê xebateka dir û dirêj dıken, dızanın ku " hemi tariya cihanê nıkarit rona-hiya fenerekê bı veşêrit".

Lezê bike, rızgarbûna te serkeftıme-ke. Mebest lı rızgarbûnê her jıyan nine û bes. Belko da pêtır lı ser xebat û bı-zavê berdewam bi. Da pêtır sengerên dojmını bışkêni û çend qonaxên dı ji bû pêşve bıçı. Raste ji mırnê natırsit. Lê divêt xo bıparêzit da hêştan ziyane bıgehınte dojmını û zıtır miletê xo bıgehınte kınarê serbılındiyê.

Lezê bike, temaşake çı nemaye. Ya may kêmtıre ji ya çûyi. Xo ragire da bı şey bı sedan ridanên hosan bıkeye hozan û çırok û dastan. Da bıkarı ala-yê miletê xo dı nexşeya cihanê da bı-çıklını. Da hızaran serborên mêranyê bo zarokan vegêri. Gava milet rızgar-dıbit da bızanın ku bı xoragirtın û qor-bani û xına hızaran şehidan rızgarbûn peydabûye.

Lezê bike tu ji dojmını dirketi. Dengê wan ji naête guhên te. Lê hêştan bı dırısti rızgarnebûy. Şev ya beref dimahiyê dıçit. Gerto ji deryayê der-kefti, ji nika dê gehye Cızirê. Her sı-hari dê kopter(fıroke) siberê lê ken. Dê êne xarê û lı te gerhên. Lewran divêt her çı hêz te heye bıkarıbını da bı zıtırın dem xo ji deryayê û cızirê kortalbıkey û bıgehinye bınarê çiya-yê bılind.

Lezê bike, raste tu gêj û bırsi û şe-pırzeyi. Lê dê kari bû demekê di ji xo ragiri. Çı nemaye, mırov gelek bı taqete, tu ji hêştan genci. Ger xo neragri û derbaznekey. Weheye ji ya hatye serê heval Zireki xırabtır bıbını. Te lı bire wek dıgot: "Sixoran lı ber dıkanê destên mın kelebçe kırın û heta ez gehandım bı dehan tıf û şeq û pên lı mın dan. Zanıbûn ku mın şekır û tov û do-hın û ar bo yên seri hınartıbûn. Divi-yan hevalên xo aşkerakem. Mın çı ne-da destê wan. Wan ji teksir nekır. Neynokên mın kıt-kıt helkeşan. La-yêkê çermê serê mın kevılkırın. Ez mina povdankê povdam, gonên mın herışandın, ez dıkırmê dınav joreka ge-lek tarıda û çavên mın dıdan. Leşê mın sedan cara dane ber karebê. Qopkên cıgara lı ser cihên nazık lı la-şê mın dıvemırandım. Agırekê mezın nêziki ser û çavên mın dıkırın heta

ku dı bûne povdank. Çı bêjim her çı ezyet heye bı kar inan. Lê ew dızanın bı ağır û aşını nıkarın miletê me ji nav biben. Ew dızanın bı kojına zarok û kalan, bı wêrankırına gond û bajêran, bı sotandına darıstan û baxan, bı vegohaztına xelkê me bû dever û cihên dûr û bıyabanan nıkarın welatê me çolken û bir û bawerên me bin axken. Her çı karên nemırovane hebûn dıgel mın kırım. Lê neşyan sodekê ji mın wergırım

û mın bıroxênın. Heta gehiştıye hındê ez bı ser bıtlı vekırım".

Lezê bıke, madem te ev vidan û bırine lı ber çavın, yê dı mejyê te da xo dı hılavêjin. Xo ragıre û Lezê bıke, çı nemaye, dengê pêlên avê nêzik dıet demê bı kevrên kınarê deryayê dıkevın. Xo ragıre ha-ha dê gehi. Her wextê destên te bı kevrêkê layê di yê deryayê kefti, te bêhna paşerojeka geş û nû helkêşa.

FERHENGOK

Serbori	: Tecrube	Sêdar	: Sêpi, sehpa
Mıfa	: Sud, Kêrhatın	Di	: Dın
Hınartın	: Şandın	Şıyan	: Kanın, Karın
Nuke	: Niha	Berzebûn	: Wundabûn
Yari kırım	: Listın	Sod	: Sud, Kêrhatın
Hızır	: Fıkırın	Qurs	: Gırın
Çepel	: Pis	Jor	: Ode, Odax
Sixor	: Cesus, Ajan	Pile	: Hed, Derece
Dever	: Hêl, War	Kel û Pel	: Tışt, Eşya
Êkane	: Tenê, Bı serê xwe	Kaşo	: Dar, Şıv
Êk	: Yek	Vıyan	: Xwestın
Dırinde	: Hov, Kuvi, Êrişkar	Narınçok	: Bomba destan
Namlık	: Broşur, Kitêbok	Kareba	: Elektrik, Cereyan
Peymangeh	: Enstitu	La	: Ali, Tang
Qerisi	: Cemıdi	Povdan	: Gupık, Balon
Bırk	: Hewz	Bıtl	: Şuşe
Efseri	: Zabıt	Bıyaban	: Sehra, Deşt,
Rıdan	: Bûyer, Qewmandın	Kevıl Kırım	: Çerm kırım
Berif	: Berbı	Demjimêr	: Seet
Gırıftari	: Nusubet	Fer	: Pêwıst, Ferz, Hewcedar
Sıber	: Si	Gon	: Hêlık, Organê cınsi
Bırsi	: Bırçi	Xo	: Xwe
Tıf	: Tu (kırım)	Ragırıtın	: Berxwedan
Dohın	: Rûn	Nık	: Bal, Cem, Lı gel
Dov	: Çay, Şekır û dov	Tızab	: Madeke Kimyayi
Hawıldan	: Cehd kırım	Şêlk	: Barandına gullan bı hevra
Pêngav	: Gav	Bınar	: Bın

BEŞDARBÛNA ÇEND KURDAN DI KONGRA PYKS DA

Çawa hun dızanın isal dı roja 25.3.1986' an da lı Moskov, kongra Partiya Yekitiya Koministên Sovyet(PYKS) dest bı xebata xwe kır, vê kongrê deh rojan ajot.

Dı kongrê da pênc(5) hezar kes beşdar bûn, hemıyan bı yekdenğı kursa komita navbendi, kar û xebatên wê sılav kırım, kêfxweşiya xwe diyar kırım. Kongrê bı peyva M. S. Gorbaçov destpê kır.

Dı nav pênc hezar kesên nûner da, ji hemû gel û neteweyên Yekitiya Sovyet gelek kes beşdar bûn. Dı nav wan da wusan ji 2 kurdan cih girtin. Yek ji vana Nodarê Memreşi, ji Gurcistanê, yek ji, ji komara Qazaxistanê Kubara Dursunova bûn.

Em dı serê seri da bêjin, lawê Kurd Nodarê Memreşi endamê parlamentoya Gurcistanê ya Bılınd e. Ew lı Gurcistanê hatiye hılbijartin wek endamê Komita Navbendi, paşê ji hatiye hılbijartin wek delegayê kongra 27'an ya Partiya Yekitiya Koministên Sovyet.

Nodarê Memreşi, ev heşt(8) sale dı karxanê da dıxebite, dı nav van salan da bı saya xebatheziya xwe, ew ghiştiye gelek serfirazyên berbıçav, nav û dengê wi dı temamiya komarê da hatiye bihistin. Gelek rojnamên Gurci û kovara Riya Teze lı ser xebatên vi lawê Kurd nivisarên hêja weşandine. Bermaliya Memreşi-Besa Peyale dı nav kurdan da jına pêşin e ku bûye endamê Yekitiya Wênêkêşên Yekitiya Sovyet. Wêne û xalîçên ku wê çêkirine temasegehên gelek

welatên cihanê da hatine nişan dın. Tema wan efrandinên wê bı taybeti rewş, jiyin û pêşketına Kurdên Gurcistanê ye.

Keça Kurd, bineciya navça Cembulê (komara Qazaxistanê) Kubar Dursunova rençberekî nav û deng e. Ew keseke rastgo, mêvanhez, dayikeke xemxur, keseke xebathez e.

Jı ber van xeysetên xwe yên baş, ew hatiye hılbijartin wek endamê komita navçe ya partiyê. Paşê ew ji aliyê hevalên xwe da hatiye hılbijartin weki here tevi kongra PYKS ya 27'an bıbe.

Ewladên Kurd, Nodarê Memreşi û Kubar Dursunova edi vegeyriyane malên xwe-Tıblis û Cembulê- dı nav heval-hogıran da bıyarên kongra partiya me ya eziz yek bı yek ji wan ra şirovedikın, wana ruhdar dikın, berbı mîrxasiyên hê bılınd, ji wan ra derbari politika partiya me, politikaya der û hundur ya aşiti-xwez da qıse dikın.

Her wusan ji nûnerên 150 partiyên bıyani (dereke) ku 120 welati zêdetır hatibûn tevi xebata kongrê bûn, ji wana gelek politikaya partiyê sılav kırım.

Dı nav mêvanan da wusan ji ewladên Kurd, Sekreterê partiya Kominist Ya İraq Eziz Mehemed û Sekreterê Partiya Kominist Ya Suriyê Xalid Bagdaş hebûn.

Eziz Mehemed, dı nav peyva xwe da wusan ji diyar kır ku Partiya Koministên İraqê şerkariyê dıke ji bona Demokrati lı İraq û Xwemuxtari lı Kurdistanê.

TİMURÊ XELİL

pirê û mamê rovi

DÎJLE BELÇIM

Zemaneki lî gundeki Kurdistanê pîrek hebûye. Belê ew pîrika han gelek xîzan bû ye. Jî derveyê du mihan, tu tîştê wê tunebûye. Her roj pîra me wana dîdoşe û jiyana xwe ya rojane bî wana dîdomand.

Rojek pîrê disa mihên xwe dîdoşe û şîrê xwe datine ser kulekê. Dîçe nava gund qasek dîgere. Gava pîrê jî gerê tê, dîbine ku şîrê wê ne lî cîyê xwe ye. Ew şev pîra me dî nava kul û keseranda radîzê. Sîbê radîbe, disa weka her caran şîrê xwe dîdoşe û sitîla xwe disa datine ser kulekê. Lê xwe lî ber deri vedîşere. Dîbê;

- Gelo ew kiye ku hatiye şîrê min dîziye? gereke ne gundiyê min bîn. Lewra ewana baş dîzanin ku ez gelek xîzanim û jî derveyê sitîlek şîr tu tîştêki min tuneye. Ez bawer nakim ku ewana çev berdîne şîrê min.

Pîrê pîçek lî pîşt deri dîsekîne. Hew dîbine ku roviyek hat, rast çû ser kulekê û devê xwe xîste nav sitîla şîrê û vexwar. Pîrê hedîka jî pîşt deri dasê hîldîde û duvê rovi qut dîke. Rovi bî êşa duvê xwe dîreve û dîçe. Gava dîçe nav hevalên xwe gîşt pêdîkenin.

Roviyê bê duv, ka duvê te, Roviyê bê duv ka duvê te?

Rovi lî kena hevalên xwe gelek qehîrê û şermezar dîbe. Jî ber vê rewşa nexweş, jî cem hevalên xwe bazdîde. Rast dîçe ba pîrê û hevî û lava dîke.

Pîrê, pîrê ka duvê min bîde!

Pîrê mamê rovi dîr û dîrêj jî ber çev derbazkîr û go:

- Mamê rovi ka tu jî şîrê min bîde, ku tu şîrê min nedi, ez jî duvê te nadin.

Mamê rovi stuwê xwe xwarkîr û çû. Qedereki meşîya. Rasti çêlekekê hat. Jî çêlekê lava û hevî kîr:

- Çêlê, çêlê ka şîr bîde, şîr pîr bîde, pîr duvê mamê rovi bîde.

Çêlek guh dîde mamê rovi û dîbê;

- Başê, lê pêwîste ku tu jî min ra giya bîni.

Rovi jî wê jî bî xemgîn dîçe. Dîçe dî nav zeviyekî da derdîkeve. Jî zeviyê ra dîbêje:

- Zevî, zevî ka giya bîde, giya çêlek bîde, çêlek şîr bîde, şîr pîr bîde, pîr duvîkê mamê rovi bîde.

Zevî temaşa melûlbûna mamê rovi kîr û jê ra got:

- Başê. Here dasukê bine.

Mamê rovi temaşa dorê û berê xwe kîr, tu dasukek nedit. Disa kete rê. Bî lezê û bez xwe gîhande ba hedad. Dest bî lava û hevî kîr.

-Hedad, hedad dasuk bîde, Dasuk zevî bîde, zevî giya bîde, giya çêlek bîde, çêlek şîr bîde, şîr pîr bîde, pîr duvê mamê Rovi bîde.

Hedad go:

- Ez mecane qar nakim, ez jî xwedî zarû û zêçim. Bo ku ez xwestina te

binime ci pêwiste ku tu ji min ra pênc hêka bini.

Rewşa mamê rovi zor e. Xwe disa situxwar kîr û çû cem mîrîşkan. Ji wana ra bî dengeki dîlşewat got:

- Mîrîşk, mîrîşk hêk bîde, hêk hedad bîde, hedad dasuk bîde, dasuk zevi bîde, zevi giya bîde, giya çêlek bîde, çêlek şîr bîde, şîr pîr bîde, pîr duvê mamê rovi bîde.

Mîrîşk gîşt bî hevre dîkîne qîreqîr;

Ma tu nabîni ku em ji birçîya dîmrîn. Ji bo ku em bîkarbîn hêka bîdîntê gerek em têrbîn. Here ji me ra qut bîne.

Mamê rovi ji cem mîrîşkan ji bî lez û bez dîçe. Hûr dîçe, dûr dîçe, rasti lodêke genîm tê. Ji loda genîm hînek genîm hîltîne, tîne dîde mîrîşkan. Mîrîşk hêk dîkîm û dîdîne mamê rovi.

Mamê rovi hêka dîde hedad, hedad dasuk dîde mamê rovi. Dasukê dîbe ber zevîyê, zevi giya dîdê . Giya dîbe dîde çêlekê, çêlek sitlek şîr dîdê û bî dileki xweş satîlê hîltîne dîbe dîde pîra me.

Pîra xîzîna bîvan kîrîne mamê rovi gelek dîlxweş dîbe. Gava şîrê xwe dîstîne, duvê mamê rovi dîxemline, gelek morî û pullîka pêve dîke.

Mamê rovi duvê xwe yê xemlîndî hîltîne û gelek bî kubarî dîçe nav hevalên xwe. Hevalên wî sedem vê xebata wî payeyêke bîlînd dîdîne. Mamê rovi dîbe serokê wana. Bî roj û şev lî wana şîretan dîke ku kes nekeve nava şaşîyan. Her ji wana dîxweze ku her kes bî dîrustî qar bîke.

Çîroka me ço devîya, xweşî û başî ji bo me hemûya.

* * * *

ALEXANDER SHEVCHENKO
Kurdish Women
(*Jinên Kurd*)

TİYATROYEKE MUZİQAL EVİN

Dî jiyana gelan û pêşketina wan da faktorên siyasi, abori û ciwaki çawa rolek bingehin dileyize, rola sinet û çand ji her wusa ciyekî gring digre. Kolonyalizm û siyaseta wê pêşiya pêşketin û kemilandina milletan bend dîke û nahêle çand, huner û motivên netewî pêşkeve. Ev siyaseta ji bo windakirin û asimilekirina hebûna netewî ya gelane. Ji bo pêşketin û kemilandina milletan, dwê zincirê koletiyê bê şikandin û tekoşinêk bê westan di her wari da bê ajotin.

Dî vê tekoşinê da, dwê meriv tucar kar û xebatên çandî û huner piştguh nexê, gringiya rola vê xebatê piçûk nebîne. Piçûk ditina vê xebatê koritiye, bêfamiye û dî dawiyê da piçûk ditina tekoşina netewîye.

Sinet, folklor, bêje, zîman û gelek hebûnên me yê netewî ji me hate dizin û wan dizên kedxwar bê fedî li ser mirata me rûniştin. Bî taybetî li Kurdistan'a Tirkîyê zordariyê nehişt ku bî

zîmanê kurdi nwisandin û xwendin pêşkeve û disa bî zîmanê kurdi sinet (sinema, tiyatroye, wêne hwd) berge li xwe firehke. Lê dî van çend salên dawîna da, dî warê çandî da gelek efrandinên hêja derketin holê û roj bî roj hejmar ra ronakbiran, nwisarkan, folkloristan, bêjezanan û siyasetzanan zêde dibe. Em bî vê yekê kêfxweşin û êdî em dizanin ku gelê me bî xwe hîsiyaye û rojên ronî yê me ne.

Ji wan kar û xebatên hêja numûneyek dî şeva biranina Cigerxwîn, Yılmaz Güney, Ruhi Su û Vasfi Öngören da pêk hat. Dî vê şeva biranîne da (25.1.1986) tiyatroyek muzîqal, bî zîmanê kurdi, bî stran û toreyên kurdi hate nişandan. Ev tiyatroya muzîqal ji alî Listikvanên Gel va hate amadekirin û serlistikvanên tiyatroyê Hozan Şivan û Gulistan bû.

Naveroka tiyatroyê, jiyana gelê kurdi, paşda xîstina wi, toreyê çanda wi, zulm û zordariya kolonyalistên Tirkîyan bî awakî muzîqal

hate nişandan. Dî listikê da toreyên gelê kurdi, rewşa wi ya ciwaki, ne razibûna wi dijî kedxwaran û şerê pêşmerge qehreman, sembola azadiyê, hêviya gelê kurdi hate diyarkirin.

Bê şik, amadekirina tiyatroyê bî zîmanê kurdi şanoya yekem bû. Dî tiyatroyê da tiştê gelek zelal kîş bû, ku zîmanê kurdi û tiyatroye xweş li hev tîn. Şanoya dudûwa ew bû, ku listik û rengê buyerê muzîqal bû. Serlistikvanê tiyatroyê Şivan û Gulistan bî dengên xwe yê xweş û bî hunerên xwe yê listikvanîyê bala temaşevanan kîşandin. Ji bilî vana çek-libas (kostûm), seraskirina sehnê û pêşkêşkirina listikê bî awakî hunerî gelek serfiraz bû.

Xebatek weha dî warê sinet da valahiyek da digre û li ser temaşevanan zêdetir tesir peyda dîke. Ji ber vê yekê, gringî û domandina xebatên weha li pêş çave û bê şik firehkirina wan û çêtrinên wan pêwîste.

PIRSEK Û BERSİVEK

Hemû hejmarên Roja Nû hertim dighêjin destên min.

Bî zîmanê me, derketina kovareke waha edebî û çandî me gelek kêfxweş dîke. Gelo mirov çawa dikare ferhengeke Kurdi-Tirkî peyda bike? An ji imkanên amadekirina ferhengeke wusan tune ye gelo? Min dî hejmareke Roja Nû da xwendibû weki ferhengên Kurdi-Rûsî hene, mirov nikare van ferhengan wergerîne zîmanê Kurdi? Hun bersivên van pirsên min bîdî, wê gelek baş bibe.

Hejar

Gotinên we rast in, li Yekitiya Sovyet gelek ferhengên bî du zîman hene, wek (ferhenga Kurdi-Rûsî, ferhenga Rûsî-Kurdi...). Lê amadekirina ferhenkeke Kurdi û Tirkî li ser bingehên van ferhengan karekî ewqas hêsan nîne. Cara pêşin pêwîste pîsporên van herdu zîmanan zanin hebin, wext û imkanên abori hebin. Hemû ev yekana dî rewşa iroyin da wek probleman tîn xuyan. Lê em bawer dikin, hemû ev dijwariyên dî nav demeke kurt da ji ortê rabî û ev ferhengan ji, wê bighêjin destê xwendevanan.

Kuştina Olof Palme

Şeva 28' ê Sibatê seet dı 11.20'an da serokwezirê Swêd Olof Palme bı desteki xayın yê veşari hate kuştın. Kuştina Olof Palme lı Swêd û lı hemû cihanê wek dinamê tek teqiya. Bı kuştina Palme tevi gelê Swêd hemû aşti-xwaz, demoqrat û mirovhızên dinê ketın şinê, lı berxwe ketın û ev barbariya hanê rıcmandı. Olof Palme bı aşti-xwazi, demoqrati û mirovhızıya xwe hatibû naskırın û bı kuştina wi derbeke mezin lı tekoşina aşitiyê, demoqrasiyê û mirovhızıyê ket. Parastkarê heqê mirovatiyê Olof Palme bı destê dijminê demoqrasiyê û aşitiyê hate kuştın.

Kuştina Olof Palme çawa gelê dinê kırıbe şinê, her wusa em gelê kurd ji êşand û hezımand, lewra Olof Palme dosteki gelê kurd bû.

Komela me, KOMKAR-SWÊD ji ber kuştina Olof Palme du telgrafên serxweşiyê ji malbata wi û ji serokwezirê nû İngvar CARLSSON ra verêkır.

Bı belavokek Swêdi, Kurdi û Tırki ev bûyer hate rıcmandı.

Roja 8.3.1986 an da nêzi deh(10)

hezar biyani û rêxistinên wan ji bo giramiya Olof Palme lı Stockholmê cıviya û vi barbariya hanê rûreş kır. Dı vê cıvinê da komela me ji bı xur-ti ciyê xwe girt.

Roja 15.3.1986 an da lı Stockholmê ji bo definkırına serokwezirê hêja Olof Palme cıvinek pêk hat û dı vê cıvinê da ji gelek welatan serok-dewlet, serokwezir, mebûs, mirovên politik û berpırsiyarê rêxistinên nav-netewi beşdar bûn. Dı nav mêvanan da çend navên bijare hebûn. Wek: serokwezirê Yekitiya Sovyet Nikolay Ryzjkov, sekreterê Partiya Komunist ya Elmanya Rojhelat Erich Honecker, Serokdewletê Nikaragua Daniel Ortega, Xwediyê xelata Nobel'ê rahip Destmond Tutu, sekreterê gişti yê Yekitiya Milletan Perez de Cuellar, Willy Brand, serokdewletê Hindistan Rajiw Gandhi, serokdewletê Zambiya Kenneth Kaunda, George Schultz, serokdewletê Finlandiya Mauno Koi-visto û hwd.

MESAJA KOMELÊ

Qetilkırına Serokwezir Olof Palme ya bı barbari, bı berketmek ji dil em pê hısıyan.

Olof Palme, miroveki bijare yê dewleti, parastkareki hêja bo aşitiyê, demoqrasiyê, heqên mirovatiyê û bêçekkırına dinê bû.

Ew dosteki dılovan yê gelên bındest bû û ew dostê gelê Kurd bû ji.

Em dı wê ditinê da ne, ku gulê lı Olof Palmê hatiye werkırın, lı hêzên aşiti û demoqrasiyê hatiye werkırın û em vi hovitiyê dırcıminın.

Komela me KOMKAR-SWÊD(Komela Karkerên Kurdistan Lı Swêd) êşa we parvedike û piştgiriya xwe diyar dike. 3.3.1986

ZARAVÊ SULEYMANIYÊ

* Dî nav weşanên "Akademîya Zanistîyan Ya Yekîtiya Sovyet" da, pirtûka Zera Usiv ya nûh hate çapkîrîn, navê pirtûkê "Zaravê Zîmanê Kurdi Yê Suleymaniyê" (Suleymanskiy Diyalekt Kurdkova Yazîka 1986 Moskova). Zera Usiv dî nav rûpelên vê lêkolîna xwe da vi zaravê Kurdi, ango Zaravê Suleymanî (Sorani) analiz dike, vi zaravê modern ji xwendevanan ra dîde nasîn. Berpîrsiyariya vê efrandîna hêja, beri mîrîna xwe Qanadê Kurdo hildabû ser xwe. Çawa tê zanîn Zera Usiv li bal Qanad mezin bûye, xwe gihandiye û xwendekarêke wi bû.

ROJA NÛ

* Kovara "Rojî Nû" ya ku dî navbera salên 1943-1946'an da li Beyrûdê hatibû çapkîrîn, vê carê hemû hejmarên wê wek berevokekê bi hevra ji nû va hate weşandin. Berevok li Stockholmê dî nav weşanên "Jina Nû" da derketiye.

Û BAHAR HAT

* Romana Heciyê Cîndî ya bi navê "Û Bahar Hat" vê carê li Eriyanê bi zîmanê Ermenî hate çapkîrîn. Bi vî tehri ev romana hêja heta niha wek em pê dizanîn bi sê zîmanan va hate weşandin, Kurdi, Rûsî, Ermenî.

KOMARA

DEMOKRATİK A KURDISTAN (MEHABAD)

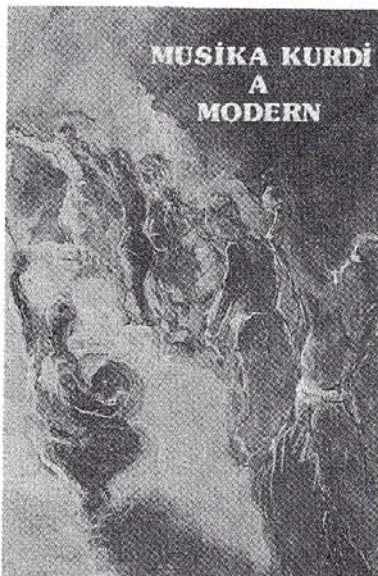
* Li ser Komara Mahabat pirtûkeke nûh bi zîmanê Kurdi li Stockholmê der çû, pirtûk ji aliyê Kerim Husami da hatiye nivîsandin û navê wê waha ye, "Komara Demokratik A Kurdistan" (Mahabat).

ÎSOT

* Piştî derketina kovarên Mîzgin û Mîrkut vê carê kovareke mîzahî bi navê Îsot hate weşandin. Ev kovara bi taybetî bi karukaturan va hatiye çapkîrîn. Berpîrsiyarê kovarê karukaturist Mamosteye.

EM BIXWININ

Ji bo zarokên kurd bi navê "Em Bixwinin" pirtûkeke xwendinê li Swêdê hat çapkîrîn. Ev pirtûka bi rengin û bi wêne bi taybetî, zarokên ku nûh dest bi xwendinê kirîne, ji bo wan hatiye amadekirin.

BANDEKE

NÛH

Bi destê KOMKAR li Elmanya Federal, bandeke nûh derket, navê wê "Muzika Kurdi A Modern" e. Li ser vê şeridê gelek stran, melodî û perçeyên muzika kurdi, bi awakî modern, bi gelek enstrûmentên cure-cure va hatîne amadekirin.

XEBATEKE HÊJA LI SER KURDZANIYÊ

Lı yekitiya Sovyet lı ser Kurdzaniyê berevokeke lêkolinên cuda - cuda hat weşandin, pirtûk dı nav weşanên "Welat û Gelên Rohilata Nêzik û Navin" da derketiye û jı 286 rûpela pêk tê. Berpirsiyariya vê xebatê Prof. Şekroyê Xudo hıdaye ser xwe. Dı nav rûpelên berevokê da gelek lêkolinên Kurdzanên Sovyet lı ser dirok, zıman, huner û etnografya Kurdan cih girtine. Navên van lêkolinan û niviskarên van wek lı jêr, em pêşkêşî xwendevanan dıkın.

- Çend Pirsên Îdeolojiya Tevgera Kurda Ya Netewî û Azadariyê Dı Etapa Niha Da, ŞEKROYÊ XUDO.

- Tevgera Netewî - Demokrati Kurdistanê İranê, Dı Nav Salên 1960 - 1970, O.İ.JİGALÎNA.

- Serhıldana Kurdan Ya Sala 1925' An, M.A.HASRETYAN.

- Jı Diroka Pêwendiyên Ermenyan - Kurdan, X.M.ÇATOEV.

- Rûpelek Jı Pêwendiyên Ermenyan - Kurdan Yê Diroki - Çandi, CELİLÊ CELİL.

- Pêwendiyên Ermenyan û Kurdan Yê Çandi, KARLANÊ ÇAÇAN.

- Derbarey Jiyin û Efrandariya Helbestvan û Dirokzana Kurd Ya Nivê Sedsaliya 19. Şah Şerefxanım Kurdistanî, E.İ.VASİLEVA.

- Derbarey Pirsê Pêkhatina Mirtiya Colemergê (Heqariyê), A.I.XAÇATRİYAN.

- Belavbûna Dinê İslamê Dı Nav Kurdan Da, Dı Sedsaliyên 7 - 9' An - Angori Çavkaniyên Ereba Yê Sedsaliyên Navin, A.P.POLATYAN.

- Şaxên Destana Kurda Ya Dımdımê, HECİYÊ CINDÎ.

- Çend Pirsên Folklorzaniya Kurda Yê Sazbendiyê, NÛRA ÇEWARÎ.

- Navê mexsus Dı nav zımanê Kurdi Da, QANADÊ KURDO.

- Qeydên Hevbendiyên Kurdi Yê Morfologiyê Dı Dema Niha Da, MAKSİMÊ XEMO.

- Dewsnavê Enklitik Dı Çêkirina Hevokan Da (Ser Himê Zımanê Kurdi), ZERA ELÎ.

- Merc û Curên Bijartina Bûkê û Zavê, Dı Nav Kurdên Ermenistanê Da, MEMOYÊ XALIT.

- Derbarey - Xuşk û Birên Axıretê - Nava Hebandina Ezdiyan Da, G.S.ASATRİYAN.

Dı sala 1978'an da lı Danimarkê dı temaşegehekê da quncıkek lı ser mal, jiyin û kincên Kurda hatıbu vekırın. Ev sûretê jorin jı wê temaşegehê hatiye kışandin.

BIHA: 10:– kr.